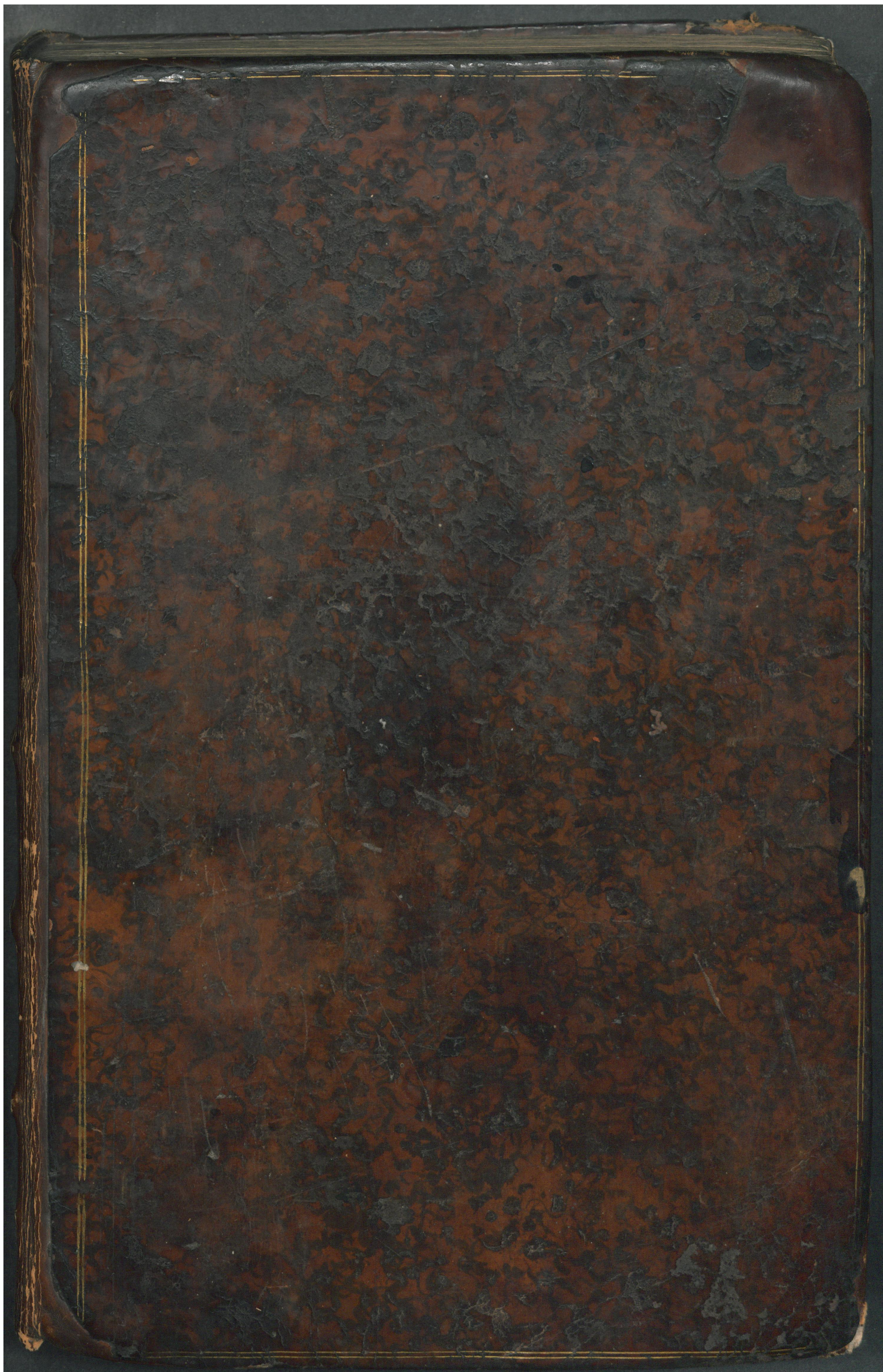
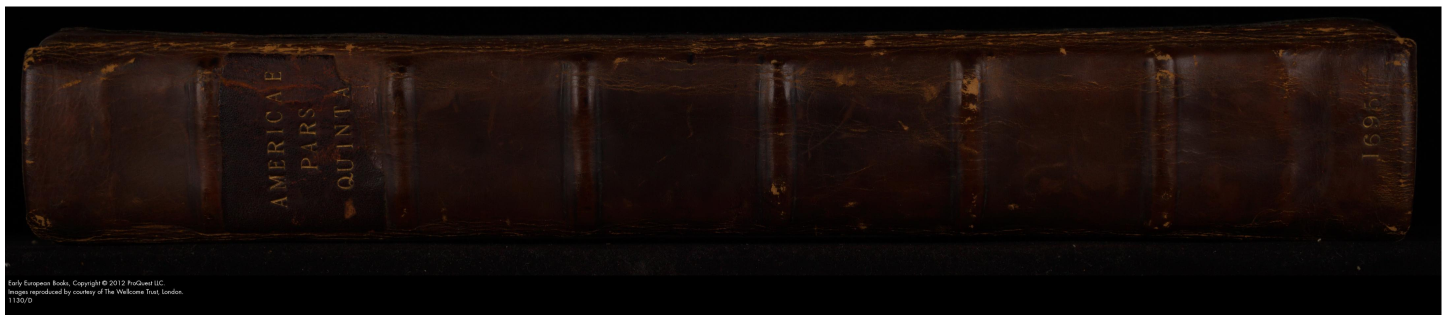
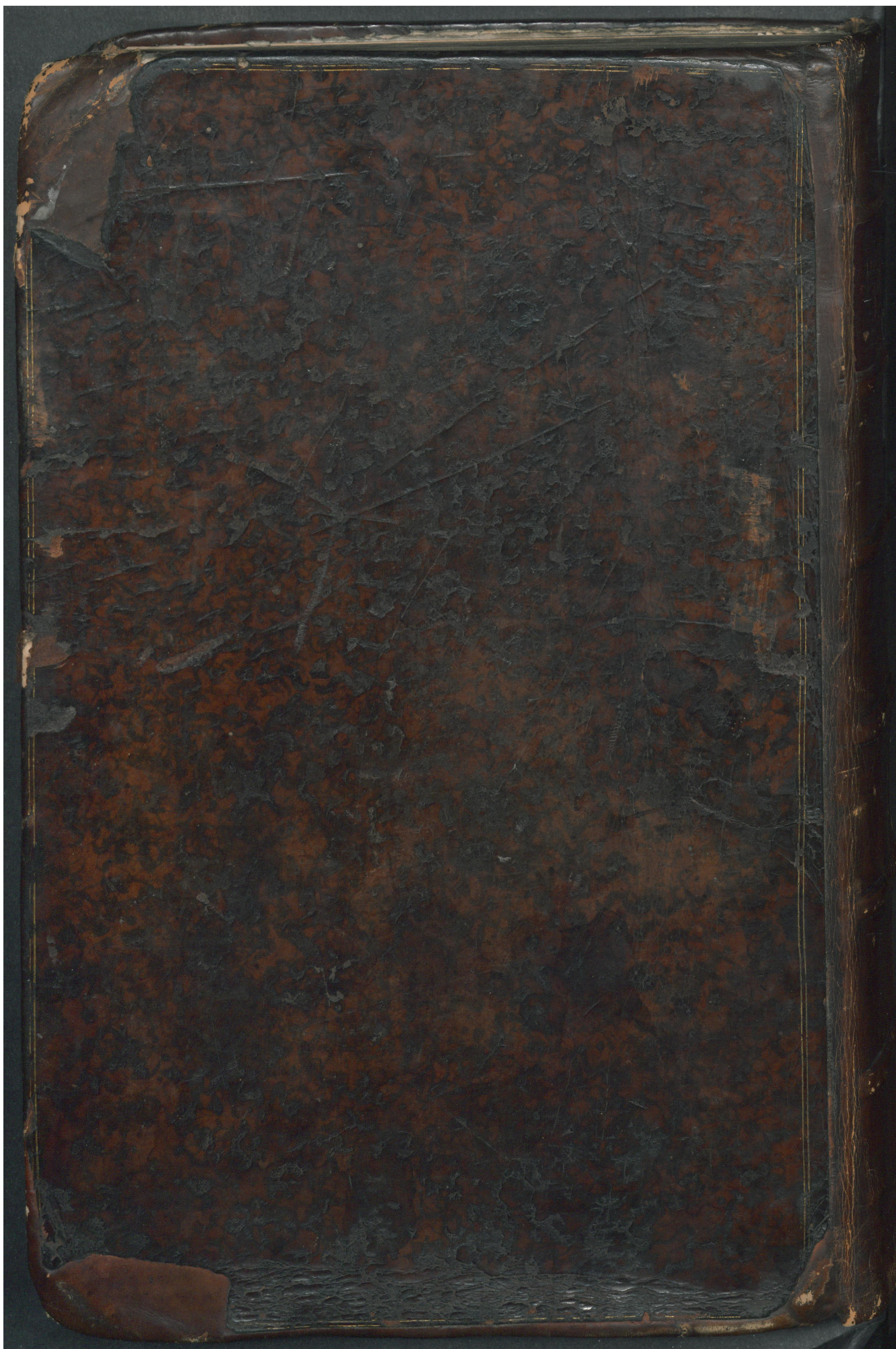

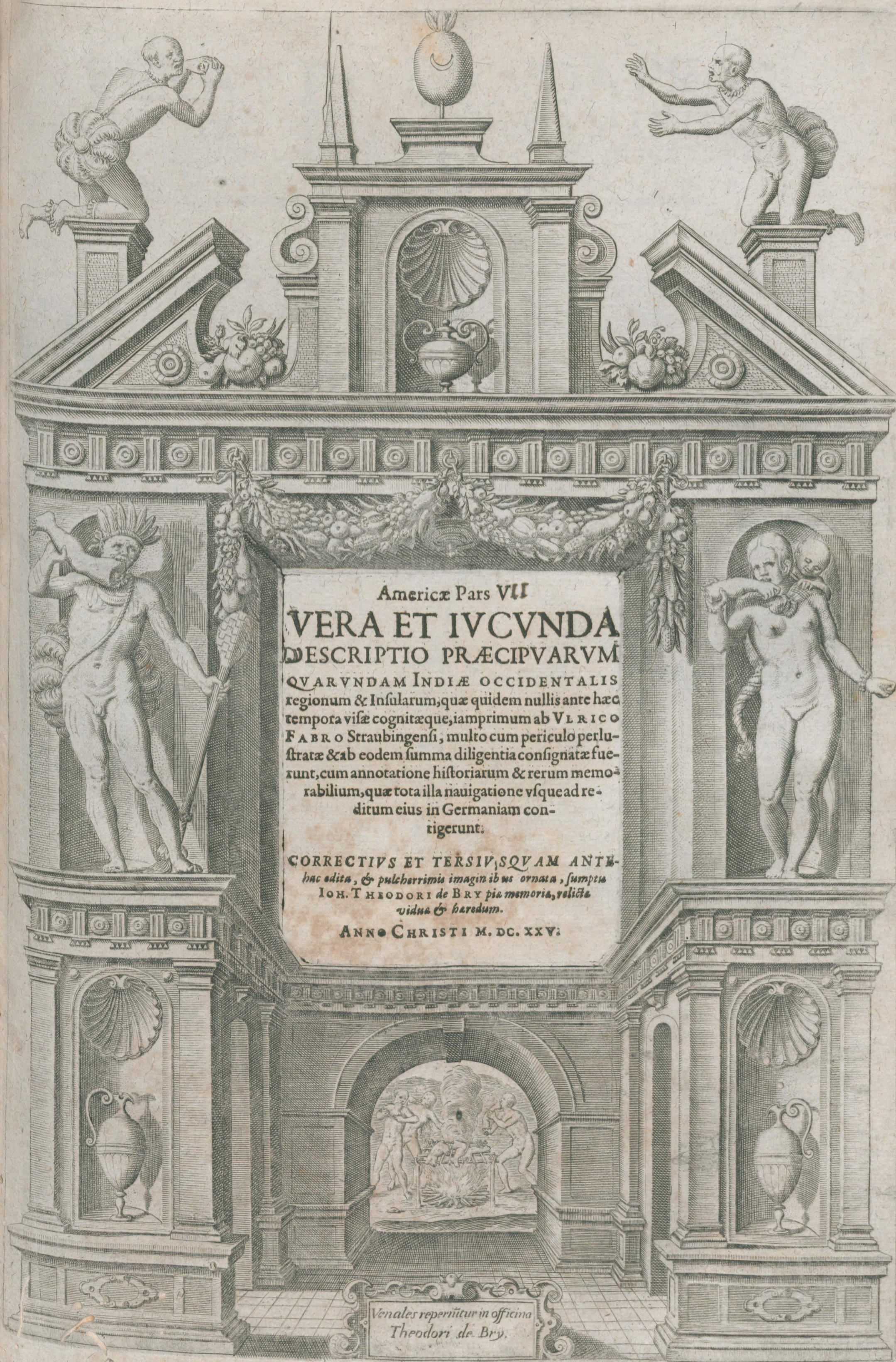

AMERICAE
PARS
QUINTA
1695

Americæ Pars VII
VERA ET IVCVNDA
DESCRIPTIO PRÆCIPVARVM
QVARVNDAM INDIÆ OCCIDENTALIS
regionum & Insularum, quæ quidem nullis ante hæc
tempora visæ cognitæque, iamprimum ab VLRICO
FABRO Straubingensi, multo cum periculo perlu-
stratæ & ab eodem summa diligentia consignatæ fue-
runt, cum annotatione historiarum & rerum memo-
rabilium, quæ tota illa nauigatione vsque ad re-
ditum eius in Germaniam con-
tigerunt.
CORRECTIVS ET TERSIVS QVAM ANTE-
hac edita, & pulcherrimis imaginibus ornata, sumptu
IOH. THEODORI de BRY piæ memoriæ, relictæ
viduæ & hæredum.
ANNO CHRISTI M. DC. XXV.
Venales reperiuntur in officina
Theodori de Bry.

VERA ET IVCVNDA PRÆCIPVARVM QVARVNDAM INDIÆ OCCIDENTALIS REGIONVM ATQVE INSVLARVM,

QVAS VLRICVS FABER STRAVBINGENSIS MVLTO CVM periculo perlustrauit, descriptio, cum annotatione historiarum & rerum memorabilium quæ nauigatione illa acciderunt.

Cap. I.

ANNO à NATO bono publico millesimo quingentesimo trigesimo quarto cum Antuerpia Hispaniã petiturus, ad ciuitatem nomine CALIS, (quæ veteribus Gades appellabatur) ad quam 400. miliaria in mari numerãt, spacio quatuordecim dierum appulissem, in portu ciuitatis ingentem Balænam 35. videlic. passus longam vidi, cuius adipe 30. vasa, eius magnitudinis, quib. haleces ad nos deferuntur, repleta sunt.

Calis.

Balena grandis descriptio.

Ad dictam hanc ciuitatem CALIS quatuordecim ingentes naues omnibus rebus necessariis instructæ & propè munitæ conuenerant, prouinciam RIO DELLA PLATA Indiæ petituræ. Aderant simul ibi 2500. Hispani, & 150. Germani, ex superiori partim & inferiori Germania, partim ex Saxonia oriundi. Et supremus nostrum omnium præfectus siue Archithalassus PETRVS MANCHOSSA vocabatur.

Classis.

Numerus eorum qui nauem conscenderunt.

Ex quatuordecim hisce nauibus, vna Domini SEBASTIANI NEIDHARD, & IACOBI VVELSERI Norinbergensium erat, qui

 procura-

procuratorem suum HENRICVM PAIEME propter mercaturam RIO DELLA PLATA Indiæ miserant. His ego me vna cum aliis, superioribus & inferioribus Germanis, 80. fermè armatis adiungẽs, RIO DELLA PLATA profecti sumus.

Arma nauium.

Cum eo venissemus, postmodum, autore dicto nostro Præfecto, cum quatuordecim nauibus SEVILLIA, eodem anno, die Bartholomæi soluimus, & ad ciuitatem Hispaniæ appulimus, cui nomen est S. LVCAS. Ciuitas hæc à SEVILLIA viginti miliaribus distat, vbi propter nimias tempestates ad primum vsque Septembris, eiusdem anni commorati sumus.

Seuillia. S. Lucas. Tempestates.

Hinc soluentes, ad tres insulas non procul ab inuicem distantes peruenimus, quarum nomina sunt TENERIFFA, GOMERA, PALMA. Hæ insulæ à ciuitate S. LVCÆ distant 20. ferè miliaribus, in quibus nauium separatio facta est. Cæsaream Maiestatem agnoscunt, & meris Hispanis habitantur saccari parandi peritissimis. In PALMAM quidem Insulam tribus nauib. peruenimus, & nobis, cum quatuor septimanis ibi fuissemus, de rebus necessarijs iterum prospeximus.

Distantia à Luca. Dominus Insularum Incolæ Insularum.

Postquam Dux noster PETRVS MANCHOSSA, qui octo vel nouem miliaribus à nobis aberat, nobis imperasset, vt ad iter nos pararemus, erat forte fortuna in naui nostra ipsius Petri cognatus GEORGIVS MANCHOSSA, qui amare cœperat ciuis cuiusdã Palmensis filiam. Hic, cum soluere constituissem⁹, noctu, circiter horam duodecimam, vna cũ duodecim suis amicis, sese nobis rursus adiunxit, adferens secum filiam ciuis cuiusdam Palmensis, & ancillam, vestes, pecuniam & clinodia virginis portantem. Hi recepti sunt in nauem ignorantibus ferè omnibus excepto eo, qui in excubijs tum temporis erat, vigile. Manè cum soluissemus & vix duo vel tria miliaria confecissemus exorta est ingens tempestas, quæ nos ad eundem rursus portum remisit. Quo cum venissemus, nauicula quadam, quam ista lingua POT & PODELL vocant, procurator nauis HENRICVS PAIEME, ad littus appulit, quo loci triginta armati constituti erant, qui dicto huic HENRICO PAIEME insidias struebant. Quod cum ex nautis quidam vidisset, admonebatur ipse quidem, vt ad nauem rursus properaret, sed periculum vix euitare poterat, propterea quod armati isti admodum eum vrgerent: apprehendit tamen tandem nauem aliam quæ non procul à terra distabat & in ea sese seruauit. Cum itaque armati isti viderent se nihil efficere, nec dictum HENRICVM PAIEME capere posse, classicum canebant, & campanæ pulsu ciues Palmenses ad arma excitabãt, quin & tormenta ænea duo non exigua in nauem nostram dirigebant, quatuor ictibus eam petentes, & primo quidem ictu ollam quandam in puppi repositam, quæ recentis aquæ metretas quinque vel sex capiebat, secundo ictu, malum in naui confregerunt, tertio perforata naui, virum vnum interfecerunt, quartus autem irritus fuit.

Plagium. filia cuiusdam ciuis, vna cum ancilla clam abducta. Bellum propter raptam & abductam filiam.

Aderat tum alius quispiam Nauclerus, qui sua naui Hispaniam nouam siue Mexicum, petere constituerat, qui centum & quinquaginta armatos secum habens turbis hisce cognitis, pacem inter nos & incolas istius loci fecit, hac quidem lege & conditione, vt GEORGIVS MANCHOSSA cum rapta virgine & ancilla ciuibus istis traderetur.

Conditio pacis.

CAP. II.

POstmodum præfectus & Iudex ciuitatis cum nostro Duce & dicto Nauclero ad nauem nostram veniebant, Georgium Manchossam & amicam eius quærentes, qui cum aduenisset eam pro vxore tuebatur, similiter & ipsa maritum eum suum affirmabat, confirmatum igitur inter eos statim matrimonium fuit, quamuis parente difficulter admodum consentiente. Quo facto cum nauem nostram valde perforatam videremus dictum GEORGIVM MANCHOSSAM & vxorem eius ad littus deposuimus, iubente id quidem & præcipiente nostro Duce siue Capitaneo.

Nuptiæ [illegible] pugna. Georgius Manchossa ad terram depo[nitur]. S. Iacobi.

Postea reparata naui nostra, Insulã quandam petijmus cui nomen est S. IACOBO, vel hispanice SANCT IAGO. Hæc Insula ad Regem Lusitaniæ pertinet, subiectos sibi habet Æthiopes nigros, & 300 milliaribus ab Insula PALMA distat. Hic commorati sumus per dies quinque & nobis de cibo potu atque aliis ad nauigationem necessarijs rursus prospeximus.

Nigri Æthiopes.

Coniunctæ tunc adhuc erant omnes nostræ, nimirum quatuordecim, naues, quibus per duos menses in mari nauigantes, ad Insulam quãdam appulimus, in qua nihil præter ingentem auium multitudinem conspeximus, quas quidẽ etiam baculis ferire poteramus. Insula hæc sex miliaria suo ambitu continet, nullis habitatur hominibus, & 1500 miliaribus à superiori Insula S. Iacobi distat. In mari circa Insulam hanc reperiuntur pisces volantes, & plurima monstra marina, vt Balenæ, & alij pisces quos SCHAVBHVT vocant, propterea quod in fronte rotundum quendam orbem habeant, hi alijs piscibus bellum mouere solent, sunt enim

Insula auibus referta. Pisces volantes. Schaubhut pisci.

pisces

pisces ingentes & formidabiles. Reperiuntur & alij pisces in dorso cultrum osseum gestantes, quos Hispani sua lingua PESCHEPATE nominãt, quin & serrã osseam in quorundam dorso conspicias, & id genus pisciũ admodũ formidabile est, Hispanis PESCHE DE FERRE dictũ. Neq; propositũ mihi est, omnium monstrorum quæ in mari isto reperiuntur nomina & formas pluribus hoc loco persequi.

Pesche patepiscis cultrum in dorso gerens.

Postea hac Insula discedentes ad alia peruenimus, RIO IENERO dictam, quæ 500 miliaribus à superiori distat, & Regi Portugalliæ paret. Hæc est Insula RIO IENERO in India, & istius loci Indi vocantur TOPI, vbi commorati sumus 14 diebus. Hic cum essemus præcepit Dux noster PETRVS MANCHOSSA vt jurato suo fratri, IOANNI OSSORIO obtemperaremus, propterea quod ipse propter perpetuas infirmitates, nos regere amplius non posset. Verum hic IOANNES OSSORIVS paulo post falso apud PETRVM MANCHOSSAM deferebatur, quasi sese PETRO MANCHOSSÆ opponere & seditionem in populo moliri vellet. Itaque cõuocatis quatuor inferioribus præfectis, (quorum nomina erant IOHANNES EIIOLLAS, IOHANNES SALASSERVS, GEORGIVS LVCHSAM, LAZARVS SALVAISCHO) PETRVS MANCHOSSA mandabat dictum IOANNEM OSSORIVM pugione interfici, & interfectum in aream tanquam proditorem exponere, addita simul interminatione ejusdem supplicij, in eũ qui forte patrocinium IOHANNIS OSSORII suscipere vellet. Sed facta est ei, quod Deus nouit, insignis injuria, fuit enim vt probitate, ita fide & honestate, adde etiam rei militaris scientia admodum conspicuus, qui de militibus quam optime mereri semper studuit, Deus igitur animæ ejus in æternum propitius esse velit.

Ioannes Ossorius innocenter interfectus

CAP. III.

HInc soluentes RIO DELLA PLATA profecti sumus, & fluuiũ in itinere dulcis aquæ offendimus, qui vocatur PARANA WASSV fluuius hic ad latus maris præter labitur, 24 miliaria in latitudine habet, & ab Insula RIO IENERO 500. miliaribus abest. Ibi delati sumus ad portum quẽdam cui nomen est S. GABRIEL, & ancoras 14. nauium nostrarum, in dicto fluuio firmauimus.

Portus S. Gabriel.

Cum autem naues nostras ad terram adducere non possemus sed in aqua manere cogeremur, curauit Dux noster PETRVS MANCHOSSA vt nautæ populum paruis nauiculis, in hunc vsum paratis, & propterea PATT & PODELL, dictis, ad terram transueherent.

Podelli vsus.

Tandem igitur diuina gratia in RIO DELLAPLATA peruenimus, Anno Christi 1535. vbi pagum quendam Indicum conspeximus in quo 2000 ferè viri habitabant, quos ZECHVRIAS nominãt. Hi nihil aliud cibi habent quam pisces & carnes, cumq; de nostro aduentu audiuissent, relicto pago cum vxoribus liberisque fugam dederunt, ita vt reperiri amplius non potuerint. Hujus loci homines planè nudi incedũt, nisi quod mulieres pudenda linteolo gossypino ab vmbilico ad genua vsque protenso tegant.

Pagus Indicus. Zechurias

Mulieres nudæ.

Iussit postmodum Dux noster PETRVS MANCHOSSA, populum nauibus rursus imponi, & ad alterum latus fluminis istius PARANA traduci, vbi octo tantum miliaria in latitudine habebat.

Populus nauibus rursus imponitur.

Ibi ciuitatem condidimus, & eam BONAS AEIERES vocauimus, hoc est, bonum aerẽ. Quin & 72 equos & equas ex Hispania nostris 14 nauibus adduximus.

Bonus aer.

Isthic loci pagum quendam Indicum inuenimus, quem Indorum circiter 3000 cum vxoribus & liberis, inhabitabant CARENDIES vocati, vestes easdem habent cum superioribus, quos ZECHVRIAS nominari diximus, illam quæ est inter vmbilicum & genua, corporis partem tegentes. Cibum nobis attulerunt pisces & carnes. Hi CARENDIES sedes & habitationes certas non habent, sed in regione ista passim vagantur & oberrant instar TARTARORVM apud nos vagantium. Quin & in æstate sæpenumero triginta miliaria peregrinando conficere possunt, vt aquam neque habeant neq; desiderent.

Pagus Indicus. Carendies.

Cibi.

Habitatio.

Ceruos vel feras alias si forte figere ipsos contingat, sanguinem pro potu bibunt, vtuntur & radice aliqua ad leuandã sitim, cui nomẽ est CARDES. Quod autem sanguinem bibunt, id tãtum ex necessitate fit, quia aquam vel potum alium non habent, & siti eos perire necesse esset.

Indi sanguinem ferarum bibunt. Cardes.

Hi CARENDIES nobis per quatuordecim continuos dies victum suppeditarunt pisces & carnes. Accidit autem vt vno quodam die non venirent, statim igitur Dux noster PETRVS MANCHOSSA, judicem quẽdam qui vocabatur IOHANNES PABON vna cum duobus ministris, ad CARENDIES, qui tum quatuor miliaribus, à castris nostris aberant, ablegauit; Qui cum eo venissent, ita eos allocuti sunt, vt ab incolis verberibus excepti sint, & bene fustigati ad nostros redierint. Quod ex relatione judicis istius cũ intellexisset PETRVS MANCHOSSA, ad-

Carendies sociis nostris victũ suppeditant.

modum iratus, germanum suum fratrem DIDACVM MANCHOSSAM cum 300. peditibus & 30 equitibus probe armatis, quib. & ego aderam, emisit, præcipiens vt dictos illos CARENDIES omnes interficeremus aut caperemus, & pagum ipsorum igne subuerteremus. Cum autẽ ad eos venissemus, erant ad 4000 in vno loco congregati, siquidem & socios & amicos suos omnes accersierant. Itaq; cum eos aggredi vellemus, tam fortiter sese nobis opposuerunt, vt toto isto die satis nobis negotij fecerint. Nam & ipsum DIDACVM MANCHOSSAM, & sex nobiles alios interfecerunt, & tam acriter nobiscum pugnarunt, vt eorum virtutem satis experiremur, & viginti ex nostris caderẽt, quamuis interim ab ipsorum parte 1000 vel plures interfecti sint.

Bellum cum Iudis.

Diego Machossa interfectus.

Numerus in pugna interemptorum.

Arma Indorum.

Dicti CARENDIES arma habent, arcus & TARDES in formam dimidiarum hastarum, quarum extremitatibus acutissimi silices sunt affixi. Vtuntur & globis lapideis funi alligatis, in modum globorum plumbeorum, quibus nos vti solemus.

Globi funibus alligati.

Hisce globis ferarum & equorum pedes petere solent, vt irretiti in terram procidãt, quo strategemate, quod ipsemet vidi, dictũ Capitaneum nostrum DIDACVM MANCHOSSAM & reliquos nobiles interfecerunt, cæteros vero pedites dictis arcubus & sagittis interemerunt.

Pagus Indorum superatus.

Tandem tamen Deus suam nobis gratiam largitus est, vt consequuti victoriam, pago ipsorum potiremur, neminem tamen ex illis capere poteramus, quin & vxores & liberos ex pago isto ante pugnam in alium locum deduxerant. In pago hoc nihil inuenimus præter preciosas aliquot martium & lutrarum pelles, multos item pisces, confectam ex piscibus farinam, & adipem ex illis extractum. Commorati sumus autem in isto pago tribus diebus, & postea ad castra rursus nos recipimus, relictis ibi 100 ex nostris, vt cum Indorum retibus piscarẽtur ad sustentationem nostri populi, cum ibi flumina piscibus abundarent.

Spolia.

Farina piscibus.

Piscatio.

Victus quotidianus.

Præbebatur autem singulis in diem vnus quadrans farinæ, in victum, & tertio quolibet die piscis vnus. Hæc piscatio durabat duos menses, qui vero plus piscium desiderabat, is per quatuor miliaria excurrens, eos afferre sibi cogebatur.

Postquam ad castra reuersi eramus, partitio populi facta est, separatis illis qui ad arma sumenda apti erant, ab illis qui ad labores alios sustinendos erãt magis idonei. Quo facto ciuitatem condere cœpimus cingentes eam muro luteo siue vallo dimidiam hastam alto, & tres pedes lato: in ciuitate ista arcem seu propugnaculum bene munitum extruximus in gratiam Ducis nostri. Verum opus non procedebat satis feliciter, cũ enim populus non haberet vnde sese sustentaret, & famem pelleret, accidit, vt multis fame pereuntibus, multipliciter opus illud impediretur. Tandem autem ingens exorta est inter nos calamitas. Nam & equis absumtis mures & serpentes inquisiuimus, quin & calceos, corium & alia à quibus natura abhorret, præ nimia fame comedimus.

Noua ciuitas.

Ingens fames.

Corium & calceamenta præ fame comeduntur.

CAP. IV

CAP IV.

Hispani surreptũ equum cõedunt.

TRES quidam Hispani equum surreptum clam comederãt, quod cum aliquo modo innotuisset, criminaliter isti examinati sunt, donec rem omnem confiterentur. Facta autem confessione ad supplicium patibuli condemnati sunt & suspensi. *Hispani suspendũtur.*

Sequenti nocte tres alij Hispani patibulum accedentes, crura suspensis amputarũt, & carnis aliquot frusta ad depellendam famem secum domum portarunt. *Hispani suspensi mutilãtur*

Fratrem frater cõedit.

Quin & fratrem suum Hispanus aliquis comedit, qui mortuus erat in ciuitate BONAS AEIERES.

Videns igitur Dux noster PETRUS MANCHOSSA, se diutius populum ibi sustentare non posse, communicato cum alijs consilio, præcepit, quatuor nauiculas, quas BARQUADINAS vocant, summa celeritate parari, tantæ capacitatis vt 40 viros quælibet recipere posset, & tres alias paulo minores, quas PODELL vel PATT nominant, illis adjungi.

Cum naues hæ septem paratæ essent & instructæ, cõuocatis nobis omnibus, misit Dux noster GEORGIUM LAUCHSTEIN vna cũ 350 armatis, vt in flumine PARANA Indos inuestigarẽt, & cibum nostris afferrent. Sed Indi hoc animaduertẽtes omnẽ cibũ corrumperant, pagis quib. habitabant igne euersis. Ipsi vero fuga sibi consulebant. Nos autem cum parum cibi haberemus, in diem enim quilibet non amplius quam sescunciam panis accipiebat, mortua est in ista nauigatione dimidia populi pars, reliqua ad castrũ vbi Dux noster erat, reuersa est.

Vici & ciuitates ab Indis igne subuertũtur.

Interrogauit igitur PETRUS MANCHOSSA, dictum GEORGIUM LAUCHSTEIN, quomodo nauigatio ista cessisset, & quî factum, quod tam exigua populi pars rediret, cum tamen quinq; tantum menses emansissent, cui respondit GEORGIUS LAUCHSTEIN, populum fame perijsse, cum Indicibũ omnẽ igne perdidissent & fugissent ipsi. *Tristis relatio.*

Mensem igitur vnũ adhuc in ciuitate BONAS AEIERES substitimus, magna in paupertate, donec naues rursus instruerentur. *Bellum nouum.*

Interea Indi magna vi & copijs nos adoriuntur in ciuitate nostra BONAS AEIERES, quorum numerus erat 23000. & in his quatuor nationes erãt, quas vocamus, CARENDIES, ZECHURIAS, ZECHUAS, & DIEMBUS. Horum mens erat nos ad vnum omnes interficere, sed Deus tamen Opt. Max. maximam partem conseruauit, cui sit laus & gloria seculis infinitis. A nostra enim parte, 30 tantum personæ ceciderunt. *Numerus interfectorum.*

CAP. V.

Impetus CVm ad ciuitatem BONAS AEIERES primo venissent, quidam muros concutere & conscendere visi sunt, quidam ignita *Tela ignita.* tela in ciuitatem miserunt, quibus ædificia nostra succensa sunt, erant enim omnia stramine contecta, exceptis Ducis nostri ædib. quæ tegulis erant contectæ, itaque ciuitatē nostram funditus delerunt. Tela autem eorum ex arundine facta erant, quæ in extremitatibus accendebantur.

Materia telorum. Habent etiam peculiare aliquod lignum, ex quo tela parare solent, quæ si accensa emittantur, non extinguuntur, sed quicquid corripiunt, maxime si stramineum id sit, simul accendunt.

Naues exustæ. Quin & naues quatuor tum exusserunt, quæ in mari, ad dimidium miliare à nobis aberant. Populus autem qui in nauibus istis erat, cum tormentis & armis destitueretur, tumultumque hunc Indorum videret, relictis hisce quatuor nauibus, in alias tres non procul ab istis sitas, cōfugit, in quibus bombardæ & alia instrumenta bellica continebantur.

Temporis circumstantia. Cum igitur viderent Christiani naues ab Indis esse accensas, emiserunt in eos tormenta ista & instrumenta bellica.

Hoc audientes & videntes Indi, statim in fugam versi sunt, Christianis relictis. Hæc omnia acciderunt festo S. Ioannis die Anno 1535.

CAP. VI.

HIsce peractis omnibus, populus naues rursus conscendere jussus est, Et *Nouus Dux exercitus.* PETRVS quidem MANCHOSSA Dux noster, recturam & gubernationem populi vniuersam IOHANNI EIIOLLÆ commisit, eumq; Ducem nobis suo loco constituit. EIIOLLAS igitur cum populum lustraret, de 2500 *Populus numeratur.* armatis tantū 560 adhuc superstites reperit, cæteri fame & aliis miserijs extincti erant, quibus Deus propitius esse velit.

Nouum inuentum Postmodum nouus noster Dux IOHANNES EIIOLLAS octo nauiculas, quas BARQVADINAS & PODELLES vocant parari jussit, assumpsitque 400 viros de hisce 560. reliquis 160 viris in nauibus relictis, vt eas custodirent, quibus etiam centurionem constituit IOANNEM ROMERVM, & de cibo in annum necessario prospexit, ita vt qui*Victus quotidianus.* libet in diem panis vel farinæ trientem acciperet, qui vero plus desideraret, id aliunde peteret.

Tempus Hi ita constitutis, cœpit Ioannes Eijollas cum 400 suis armatis fluuium PARANAM *nauigationis.* de nouo perlustrare, assumpto simul etiam generali nostro Duce PETRO MANCHOSSA, & spacio duorum mensium in regionem Indiæ miliaria 84 latam peruenimus. Hujus regionis incolæ TYEMBVS vocantur, in vtroq; nasi latere exiguam stellu*Stellula in naribus* lam gestant, ex albis & cæruleis lapillis factam, homines sunt procero & robusto corpore, mulieres admodum deformes habēt, *Mulieres deformes.* non vetulas solum sed & juuenculas. Facie enim lacerata sunt & sanguine semper fœdata. Cibo per omnem vitam alio non vtuntur *Victus. Numerus populorū.* quam piscibus & carne, numero 15000 esse in hac natione dicuntur. Cum ipsi nos ad*Indiani Christianis pacifice occurrunt.* uentātes vidissent, per quatuor miliaria nobis pacifice occurrerūt nauiculis 400. quas CANOAS, id est SCAPHAS vocant, quarum quælibet 16. viros habebat.

Hæ nauiculæ vel SCAPHÆ ex arboribus factæ sunt, 80 pedes longæ & tres latæ, remis in aqua propelluntur quemadmodum piscatorum scaphæ in Germania, præterquam quod remi ferro obducti non sunt.

CAP. VII.

NAVIBVS ab vtraque parte conjunctis, Dux noster IOANNES EIIOLLAS, supremo istorum THYEMBORVM, quem ZECHERA VVASSV vocant, indusium dono dedit, itemq; rubrum pileum, bombardam & ejusmodi res alias, qui nos acceptos in pagum secum deduxit, & satis cibi ex piscibus & carne nobis suppeditauit.

Erant tum res nostræ in extremum ferè *Christiani fame mortui.* adductæ discrimen, ita vt si nauigatio ista adhuc 10. dies durasset, omnibus fame pereundum fuisset, nā & in hoc itinere de 400. istis, 50. mortui erant, sed Deus hoc periculum clementer tum auertit, cui sit honos & gloria.

In hoc pago commorati sumus quatuor *Petrus Māchossa reuertitur.* annis, sed Dux noster generalis PETRVS MANCHOSSA qui propter varios cōtinuosque morbos, manus pedesque loco mouere amplius non poterat, & in hac nauigatione 40000. coronatos cōsumpserat, non poterat diutius in hoc pago sese continere, redijt igitur cum duabus BARQVADINIS in BONAS AEIERES, ad superstites quatuor naues ibi relictas, vbi acceptis duabus nauibus, & 50. viris Hispaniam repetere constituit, *Petrus Manchossa moritur.* sed cum in medio fere esset itinere, morbo grauiori correptus misere perijt, cui Deus quietem æternam largiatur.

Promittebat autem cum discedere vellet, quāprimū vel ipse vel naues Hispaniam aduenirent, duas alias naues RIO DELLA PLATA

PLATA Indiæ missum iri, quod etiam testamento suo fideliter cauit, & ita factum est. Cum enim duæ istæ naues Hispaniam aduenissent, idq; Regiæ Maiestatis consiliarijs significatum esset, statim ipsi, Regiæ Maiestatis nomine, procurarunt, vt duæ naues aliæ omnibus necessarijs reb. munitæ RIO DEL LA PLATA Indiæ siue Brasiliæ mitterentur.

Capitaneus harum duarum nauium vocabatur ALFONSVS GABRETVS qui adducebat secum 200 Hispanos, & victum ad duos annos sufficientem, venitq; in ciuitatem BONAS AIERES ad superstites duas naues, vna cum 160 viris, Anno 1539.

Cum autem Capitaneus hic ALFONSVS GABRETVS in Insulam THYEMBORVM, ad Ducem nostrum IOANNEM EIIOLLAM venisset, statim nauis alia, in Hispaniam remissa est de mandato & voluntate consiliariorum Regiæ Maiestatis, vt rebus omnibus & de conditione regionis istius ipsi edocerentur.

Consultatio. Postea habito cum hoc ALFONSO GABRETO & MARTINO DOMINICO EIIOLLA alijsq; Capitaneis consilio, statuit Dux noster IOHANNES EIIOLLAS populum recensere, reperti sunt autem ex nostris & ijs qui nuper ex Hispania aduenerant 550 viri. Itaq; 400 ex his sibi adiunxerunt, reliquis 150 in THYEMBIS relictis, propter defectũ nauium. His addebant centurionem qui eos gubernaret, nomine CAROLVS DOBERIM, qui ante hæc tempora cubicularius Regiæ Maiestatis fuerat.

Nauigatio in fluuio Paranau. His ita peractis, Duces isti, cum 400 armatis, octo nauiculis BARQVADINIS, fluuium PARANAM rursus ingressi sunt, & alium fluuium quæsiuerunt, quem vocant PARABOE, cui adhabitant CARII populi, apud quos triticum turcicum inuenitur, & *Descriptio radicum.* radix nomine MANDEOCHADE, cum alijs multis, vt sunt POTATES, MANDEOCA PARPIE, MANDEOCA MANDAPORE, &c. Radix POTATES pomum repræsentat forma & sapore, Radix MANDEOCA PARPIE castanearum saporem habet. Ex radice *Vinum Indicum.* vero MANDEPORE vinum cõficitur, quod Indi bibunt. Hi GARII abundant piscibus *Oues Indorum.* & carne, habent etiam oues asinorum nostratium magnitudinem æquantes. *Feræ Cariorum.* Quin & apros & struthios aliasque feras permultas habent, nec non gallinarum & anserum copiam maximam.

Soluentes itaq; à portu BONESPERANSO cum dictis nostris octo Barquadinis nauibus, primo die quatuor miliaria conficientes venimus ad populum CVRANDA, carne & piscibus vescentem. Numerus eorum est 12000 virorum idoneorum ad bellum. Populus hic priori per omnia similis est, THYEMBIS nimirum, nam & stellulas in naribus habent, & procero sunt corpore, mulieres habent deformes, omnes tam iuuenculas quam vetulas facie lacerata & sanguine semper fœdata. *Vestitus in Curanda.* Vestimentis etiam ijsdem, quibus THYEMBI vtuntur, linteolo nimirũ gossypino ab vmbilico ad genua dependente, vt supra dictum. *Pelles.* Hi Indi multis abundant lutrarum pellibus, nauiculas etiam multas habent quas Canoas vocant. Communicabant nobiscum pro paupertatula sua pisces, carnes & pelles. *Permutatio mercium.* Nos ipsis contra, vitra, corallia, specula, pectines, cultellos & hamos quib. pisces capiuntur reddidimus. Mansimus apud eos biduum integrum, postea donarunt nobis duos CARIOS qui erant ipsorum captiui, vt iter nobis monstrarent, & in lingua nos iuuarent.

Postmodum perreximus ad populum alium, qui vocatur GVLGAISEN, horum numerus est 40000 fortium virorum, viuunt piscibus & carne, stellulis nares exornant, absunt à CVRANDIS 30 miliarib. vna cum THYEMBIS & CVRANDIS lingua vtuntur, in lacu quodam habitant cuius longitudo sex miliarium est, latitudo vero quatuor, ad sinistrum latus fluminis PARANÆ. Apud hos quatuor dies mansimus, nam & ipsi nobis quod habebant pro paupertate sua communicabant, & nos vicissim ipsis.

Inde profecti toto 18 dierum spacio populum nullum inuenimus, postea reperto flumine, in mediam regionem labente, magnam hominum multitudinem inuenimus, quorum numerus excedit 18000 armatos. Hi cibum alium quam pisces & parum carnis, non habent, & MACHKVERENDÆ vocantur. Conspiciuntur apud eos nauiculæ CANOÆ quamplurimæ.

Pro more suo nos benè exceperunt, communicantes nobiscum quicquid habebant. Habitant ad alterum, hoc est, dextrum latus fluminis PARANÆ, lingua prorsus alia vtuntur, stellulas naribus affixas habent, corpore sunt procero, mulieres habent deformes, absunt à GVLGAISSIIS 67 miliaribus.

CAP. VIII.

CVM ibi quatriduum fuissemus, inuenimus in littore fluminis serpentem ingentis magnitudinis, 25 pedes longũ, crassum vero instar alicuius viri, colore nigro & flauo, quem tormentis nostris bellicis interfecimus. *Ingens serpens.* Itaque Indi valdè mirati sunt, nunquam enim antea serpentem tantæ magnitudinis viderant. Hic serpens, vt referebãt, Indis

Damnū à serpente Indis illatum. Indis multum damni intulit, lauantes enim in flumine cauda circumuoluit, & secum abductos in aquam, deuorauit, plurimos enim periisse affirmabant, vt ignotum sit quò deuenerint. Ego serpentem hunc diligenter intuitus & mensus sum, vt longitudinem & latitudinem eius probè sciam.

Indi serpentem comedunt. Hunc serpentem postea Indi præpararũt in cibum, & carnem eius assam elixamque in ædibus suis comederunt. Hinc discedentes in flumine Parana itinere quatuor dierum ad nationem quandam, quæ vocatur ZEMIAISCH SALNAISCHO, peruenimus, homines sunt breues & crassi, solis piscibus & melle viuunt, nudi omnes, cuiuscunque *Homines nudi.* ætatis & sexus sint, incedunt, ita vt etiam nihil habeant quo pudenda tegant.

Bellum gerunt cum MACHKVRENDIS supradictis populis, feras habent ceruos, apros, struthios & cuniculos, glirium instar sed caudis tamen carentes. Populus hic 16 miliaribus à MACHKVERENDIS abest, hoc iter confecimus spacio quatuor dierum, per noctem tamen vnam tantum ibi commorati sumus, nam & ipsi quod com- *Latrones.* ederent vix habebant, populus est latronibus apud nos non dissimilis.

Pugna inter Zachemiaisch & Machkuerendas. Habitant 20 miliaribus ab aqua, ne ab hostibus opprimi facilè queant. Hoc autem tempore quinque diebus ante nos ad mare venerant, vt piscarentur, & sese ad bellum contra MACHKVERENDAS præpararent. Numerus eorum 2000 est virorum.

Hinc discedentes ad nationem peruenimus quæ vocatur MAPENNIS. Numerus huius nationis est 10000 virorum, habitant hinc inde dispersi, in terra 40 miliaria in *Mapennis nauibus abundat.* longitudine latitudineq; habente. Possunt duorum dierum spacio in terra marique omnes conuenire, plures habent CANOAS, aliis nationibus quas hactenus videramus. Et in vna istarum CANOA 20 personæ sedere possunt.

Pugna Christianorū cum Mapennis. Populus hic in aqua nos hostiliter excepit cum 500 CANOIS vel scaphis, sed tamen parum obtinuit, multos enim sclopetis interfecimus, ipsis nunquam ante hæc tempora visis, quemadmodum neque Christianos vnquam viderant, cum autem ad ædes ipsorum venissemus, parum ipsis nocere poteramus, sitæ enim erant integro miliari à flumine PARANA, vbi naues nostras habebamus, & pagum eorum copiosa & profunda aqua cingit, ita vt nocere ipsis parum possemus.

Naues Indianorum igne perdidimus. Inuenimus tamen 250 CANOAS, easque igne perdidimus, nec audebamus etiam procul à nauibus nostris abire, periculum enim erat, ne ipsi naues nostras ab altera parte adorirentur. Reuersi sumus igitur ad naues nostras. pugnare ipsi & bella gerere non *Bellatores in mari.* nisi in aqua possunt solentque.

Ad populum hunc MAPENNIS, à superiori loco, vbi proximè solueramus, ZECHEMIAS SALVAISCHO, 95 milliaria numerantur. Hinc discedentes, octo dierum spacio ad fluuium PARABOR peruenimus. Hunc fluuium ingressi plurimam turbam inuenimus vocanturque KVEREMAGBÆ. Hi quod comedant præter pisces & carnem non habent, abundat etiam regio ista *Siliqua fœnograecum.* siliquis vel fœnogræco, ita vt vinum etiam inde conficiant quod bibunt.

Hic populus admodum humanum sese nobis præbuit, attulitque omnia quæ nobis ad victum necessaria fuerant, homines sunt corpore procero & robusto tam viri quam mulieres.

Mares exiguum aliquod foramen in naribus habent, in quod interdum plumulam *Mares psittacorum plumulis ornati.* aliquam psittacorum pro ornamento inserere solent, mulieres faciem cærulei coloris lineolis illustrare solent, quæ nunquam postmodum deleri possunt, pudenda linteolo gossypino ab vmbilico ad genua vsque demisso, contegunt. Numerant à dictis MAPENNIS ad hosce CVEREMAGBAS 40 milliaria, nosq; triduũ apud ipsos viximus.

Inde peruenimus ad nationem quandam, quæ vocatur AYGAIS. Hic populus similiter piscibus & carne vescitur, vtriusque sexus homines procero sunt corpore, mulieres formę sunt elegantioris, fucatæ, & cir- *Mulieres elegantes.* cum pudenda velatæ, more quo supra.

Cum ad eos venissemus, arma ipsi capiebant, nobis bellum inferre volentes. Itaque nos cum hoc videremus, implorato diuino auxilio, instruximus aciem nostram, terra marique cum ipsis pugnaturi. Et multos quidem ipsorum interfecimus, ex nostris autem 15 viri ceciderunt, quibus Deus propitius esto.

Optimi milites in India. Hi AYGAI præstantissimi sunt milites, si pugnam in mari respicias, sed terra tamen non multum præstare possunt.

Deduxerant ipsi prius in locum alium vxores & liberos suos, cibum vero & res alias occultârant, ita vt obtinere nihil apud illos possemus. Quid autem ipsis tandem acciderit, paulo post audietis, pagus ipsorum flumini cuidam adiacet, quod vocatur IEPEDII, labitur ad latus alterum fluminis PARABOR, prouenit ex montibus PERV de ciuitate DVECHKAMIN. Ad hosce AYGAIS à dictis CVEREMAGBAS 35 miliaria numerantur.

CAP. IX.

RELICTIS postea hisce AYGAIS peruenimus ad nationem CARIOS, 50 miliaribus

Triticum turcicum.

ribus ab AYGAIS distantem. Ibi tandem triticum turcicum siue Indicum inuenimus, vel MEIIS & MANDEOCADE, POTATES, MANDEOCAPARPII, MANDEPORE, MANDVRIS, VVACHEKV, &c. Quin & pisces & carnes, ceruos, apros, struthios, oues Indicas, cuniculos, gallinas & anseres. Mel etiam habent ex quo vinum conficitur, & gossypij magnam copiam.

Vinum ex melle.

Cariorum regio.

Hi CARII amplam habent regionem 300 ferè miliaria longam, homines sunt non ita proceri, sed corpulenti, qui præ aliis sustinere labores & pericula possunt.

Crystallus in labiis.

Mares labia habent perforata, gestantes in foraminibus istis crystallum fului coloris, ipsorum lingua PARABOR dictam, longam duas spithamas, & latam instar calami.

Filiæ & uxores venales.

Vtriusque sexus homines, cuiuscunque sint ætatis, nudi incedunt. Et pater quidem apud eos filiam, maritus vxorem quæ minus ei placet, vendere solet. Quin & frater sororem vendere aut permutare potest.

Pretium mulierum.

Et precium mulierum est indusium, vel culter, vel ligo, vel aliud id generis.

ἀνθρωποφάγοι.

Hi CARII vescuntur & humanis carnibus, quatenus eas habere possunt, itaque quando in bello hostium aliquem capiunt, eum cuiuscunque sexus & ætatis sit, prius saginare & pinguefacere solent, ea ratione qua in Germania sues saginantur. Quod si vero mulierem pulchram & formosam quis capiat, eam in suum vsum sibi aliquot annos retinet, peccantem vero statim interficit, & quasi nuptias celebraturus amicos suos ad conuiuium de hac muliere paratũ inuitat. Senio tamen confecti ad mortem vsque laborare coguntur.

Saginatio hominum. Formosa mulieres mactantur.

Hi CARII majora, quam reliqui regionis RIO DELLA PLATA incolæ itinera facere solent, præstantissimi milites sunt militia terrestri. Ciuitates & pagi ipsorum ad flumen PARABOE eminentes cernuntur, & pagus ipsorum olim dictus est LAMBERE.

Munitiones.

Ciuitas ipsorum cum duobus PALISATIS, vt vocant, ex linguis extructa est, quorum singula latitudinem viri æquant. Et vna PALISATA ab altera 12 passibus distat, ligna in terram defossa eminẽt super terram tanta altitudine, quantam quis gladio assequi potest. Habuerunt etiam propugnacula fossis & mœnibus vndiq; cincta, præterea etiam ad passus 15 ab istis mœnibus foueas multas fecerant bene profundas, in quibus hastas ligneas admodum acutas, quæ tamen non prominerent, occultarant, has foueas stramine & ramusculis arborum contexerant, terra herbida super imposita, in hunc finem, vt si forte Christiani CARIOS persequerentur, vel ciuitatem ipsorum impugnarent, in foueas istas caderent. Sed hasce foueas sibiipsis pararant, nã & ipsi tandem in eas sunt prolapsi.

Stratagema.

Cum enim Dux noster IOANNES EIIOLLAS, vniuersum populum (exceptis 60 viris ad BARQVADINAS custodiendas relictis,) ordinasset, & instructa acie ad ciuitatem ipsorum LAMBERE proficisceretur, ipsi tanto interuallo quo sclopetis pertingere poteramus, nos cum exercitu suo, cujus numerus erat 40000 arcubus & sagittis armatorum, vidẽtes, denunciabant nobis, vt ad BARQVADINAS siue actuarias nostras nos rursus conferremus, se nobis victu & reb. necessarijs alijs prospecturos, vt quam primum discedere rursus à sua terra possemus. Sin minus, se hostes nostros acerrimos futuros. Sed nobis, vt hoc faceremus persuadere non poterant, placebat n. nobis admodum regio ista, & cibus quo homines isti vtebantur, maxime cum quatuor annis integris nihil panis habuissemus, sed tantum piscibus & carne vixissemus.

Lamberé obsessa.

Indiani Christianis victum pollicentur.

Arreptis igitur arcubus & armis suis CARII, nos venientes hostiliter exceperunt: nos vero parcere ipsis volẽtes, ter denũciauimus, vt pacẽ seruarent, futuros enim nos ipsorum amicos non hostes, sed ipsi hãc denunciationem plane spernebant, nondum n. sclopeta bombardas & arma nostra gustarant. Itaque cum propius accessissemus, tormenta nostra in ipsos emisimus, qui audientes sonum istum, & videntes populum in terram prolabi, nulla tamen vel sagitta vel globo sed vulnere tãtum in corpore deprehenso, admirati sunt valde, & attoniti fuga sibi consulere statuebant. Properabãt igitur quam maxime poterant ad pagũ suũ, & inter properãdũ festinãdũq; ducẽti ferè CARII in supra dictas foueas sunt prolapsi.

Carii terrentur armis Christianorum.

CAP X.

POstmodum pagum ipsorum aggressi sumus, sed ipsi nobis pro virili in tertium vsque diem restiterunt. Tandem autem cum de victoria desperarent, & vxoribus liberisq;, quos secum in pago habebant, metuerent, gratiam implorabant, promittentes se nobis in omnibus gratificaturos, modo ipsis vitam largiremur. Adducebant etiam Duci nostro IOHANNI EIIOLLÆ, sex mulieres, quarum maxima natu, erat annorum octodecim.

Carii cum Christianis pugnant.

Carii gratiam expetunt.

Afferebant ei etiam sex ceruos, & feras alias, rogantes vt cum ipsis maneremus, adjungebant ẽt cuilibet militi duas mulieres, quæ ipsi lauando & coquendo inseruirent.

Carii munera & victum Christianis offerunt.

De victu nobis & rebus necessarijs alijs abunde prospiciebant. Sic igitur inter nos & ho-

Carii arcẽ Christianis extruunt.

& hostes nostros CARIOS pax firmata est, quo facto cogebantur nobis propugnaculum seu arcem probe munitam ex lapidibus, terra & lignis extruere, vt si forte eos rursus tumultum excitare accideret, esset vnde nos tueri possemus.

Noster Signora desumsion.

Pagum hunc CARIORVM, die Assumtionis Beatæ Virginis expugnauimus, Anno 1539. quam ob causam adhuc hodie nomen hoc NOSTRA SIGNORA D' ASSVMSION, obtinet.

Numerus Christianorum qui in pugna ceciderunt.

In hac pugna ex nostris ceciderunt 16. viri. Mansimus autem ibi duos menses. Ab AIGAISSENSIBVS ad hosce CARIOS 30. sunt miliaria. Ab insula vero BONESPERANSO, hoc est, BONÆ SPEI, vbi THYEMBI habitant, circiter 355. miliaria.

Fœdus cum Cariis.

Pactum autem cum hisce populis CARIIS & fœdus fecimus ipsis promittentibus quod vellent nobiscum socia arma capere, & cum 8000. viris contra dictos AIGAISSENSES pugnare.

His ita peractis, assumpsit Dux noster 300 Hispanos, & dictos hos CARIOS, reuersusque est per 30 ista miliaria, terra partim & mari, ad supradictos AIGAIOS, à quibus hostiliter & malè (vt diximus) accepti eramus.

Aigais à Christianis oppressi.

Carii misereri hostium non possunt.

Cum in istum locum venissemus, aggressi sumus eos in ædibus eorum incautos, cum adhuc dormirent, matutino nimirum tempore circa tertiam & quartam horam, CARII enim, eos dormientes explorauerant, interfecimus igitur omnes simul homines nulli ætati parcentes, ita enim apud CARIOS moris est, vt palmam in bello obtinentes nulla misericordia tangantur, sed omnia interficiant & euertant.

CAP. XI.

Mandatū Regis. De Indis in gratiam recipiendis.

POSTEA accepimus ferè 500. nauiculas Canoas dictas. Accensisque omnibus pagis quos inuenimus, multum damni dedimus. Post 4. menses veniebant quidam ex AIGAIS, qui tum temporis in pugna non adfuerant. Hi gratiam petebant, itaque in gratiam eos Dux noster recepit, iuxta mandatum Regiæ Maiestatis, quo cautum erat vt Indis fidem fallentibus semel atq; iterum id condonaretur, tertio autem fallentes in perpetuam seruitutem redigerentur.

His peractis reuersi sumus ad ciuitatem nostra Signora desumsion, hoc est, assumtionis Mariæ, & ibi adhuc sex menses quieuimus.

Interim interrogari iussit Dux noster IOHANNES EIIOLLAS hosce CARIOS de natione alia, quæ vocatur PEIIEMBAS. Qui respondebant, à ciuitate sua DESVMSION abesse PEIIEMBAS 100. miliaribus, ascendendo flumen PARABOE.

Cibus populorum.

Porro iussit eos Dux noster interrogari, an etiam populi isti PEIIEMBÆ victum haberent, & quibus rebus viuerent, qualis item populus, & quæ conditio ipsorum esset. Ad hæc respondebant, PEIIEMBAS victum alium non habere quam pisces & carnem. Item fœnograeci vel siliquarum copiam, vnde farinam conficiunt, qua pro cibo vtantur, quin & vinum ex hisce siliquis eos parare satis dulce. Et illud quidem vinum eundem cum mulso cuius in Germania vsus est, saporem habet.

Quinque naues frumento Asiatico onustæ.

His perceptis & auditis, iussit Dux noster, vt CARII 5. naues frumento Asiatico, & aliis ad victum necessariis rebus implerent, & id quidem intra duos menses facerent, interea enim temporis velle etiam se cum suis viam adornare, vt primo quidem ad populum PEIIEMBAS, postea ad alium CARKARAIS vocatum, proficiscerentur.

Et CARII quidem se in omnibus morem gerere, & mandatum Ducis nostri fideliter exequi velle promittebant, Dux vero noster reparari naues fideliter procurabat, vt ad iter propositum nihil deesset.

Omnibus igitur in hunc modum paratis, conuocari milites Dux noster iussit, & de 400. armatis, 300. accepit, reliquis 100. in dicta ciuitate VARDELLESSE, hoc est, NOSTRA SIGNORA DESVMSION vbi CARIOS populi habitant, relictis. Cum his 300. isto loco soluimus, & confectis quinis miliaribus semper pagum aliquem dictorum CARIORVM offendimus, qui ad fluuium PARABOR habitant.

Cibus Christianis suppeditatur.

Hi in itinere suppeditabant nobis victum necessarium, pisces nimirum & carnes, gallinas, itē anseres, oues Indicas, & struthios.

Cum autem ad vltimum populorum Cariorum pagum veniremus, qui vocatur WEYBINGA, & 80. miliaribus à ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION, abest, prospeximus nobis de cibo & alijs rebus necessarijs, quantum quidem fieri potuit.

Mons Fernandi.

Inde peruenimus ad montem qui vocatur S. FERNANDI, & similis est illi quem BAGENBERG vocamus, ibi inuenimus dictos illos PEIIEMBAS; 12. miliaribus à WEYBINGA distantes. Hi nobis pacificè occurrebant, & amicè nos accipiebant, sed simulato tamen animo, & falso corde, vt audiemus.

Deducebant nos in ædes suas, & proponebant nobis pisces, carnem & siliquas in cibum. Permansimus igitur 9. dies apud hosce PEIIEMBAS.

Postea

Quæstio de Carchkareisso.

Postea jussit eos interrogari Dux noster de populo CARKAREISSO, qui respondebant, se certi aliquid de ista natione commemorare non posse, audiuisse tamen, eam procul à sua terra, in quadam regione, auro & argento abundante habitare, sed sibi visum esse neminem.

Referebant interim etiam CARKAREISSOS esse homines albos, sicut & nos Christiani, abundare cibo, frumento Asiatico, MANDEOCA, MANDVIS, POTATIBVS, VVACHEKEV, MANDEOCA, PARPII, MANDEOCADE, MANDEPARE, & alijs radicibus, carnibus item de Indicis ouibus. AMNE, quod animal, formam asini refert, exceptis pedibus qui vaccarum pedib. similes sunt, pellem habet admodũ crassam & duram. Reperiri præterea apud eos multos ceruos, cuniculos, gallinas, & anseres, sed neminem inter PEIIEMBAS esse affirmabant, qui hæc vidisset, omnia enim ex aliorum relatu se habere. Nos tamen postmodum rem omnem cognouimus & experti sumus.

Descriptio animalis cuiusdam Indici.

CAP. XII.

POstea postulabat Dux noster, vt aliqui ex istis PEIIEMBIS nobiscum in istam regionem proficiscerentur, quod ipsi nullo modo recusabant, statim igitur supremus PEIIEMBARVM 300 Indos Duci nostro addidit, qui cum eo irent, & cibum aliasq; res necessarias portarent. Iubebat igitur Dux noster vt populus sese ad iter pararet, quod post quatuor dies ingredi decreuerat, & de quinque nauibus nostris tres quidem confringi mandabat, duabus autem quæ supererant 50. milites imponebat, qui quinque mensibus ibi eas in absentia sua custodirent. Addito mãdato, vt si interea temporis Dux noster non rediret, cum duabus istis nauib. rursus ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DESVMSION nauigaremus. Accidit autem vt apud istos PEIIEMBAS 6. mensibus commorantes, nihil de nostro Duce IOHANNE EIIOLLA audiremus. Itaque cum cibo destitueremur, coacti sumus cum dato nobis gubernatore MARTINO DOMINICO EIIOLLA, rursus ciuitatem SIGNORA petere, juxta mandatum nostri Ducis.

Peiiembæ cum Christianis proficiscuntur.

Quomodo autem Dux noster IOANNES EIIOLLAS iter suum perfecerit, libet jam paucis annotare.

Principia à PEIIEMBIS soluens, venit ad populum, qui vocatur NAPERII, hi amicitia juncti sunt cum istis PEIIEMBIS, præter pisces & carnem nihil habent, populus est admodum ingens. Ex his Naperis assumpsit etiam quosdam, qui iter ipsi monstrarẽt, & pergens multo cum labore, egestate & pericula multas nationes peragrauit, in quo itinere dimidia fere Christianorum pars mortua est. Itaque cum ad populum PEIISSENNAS venisset, vlterius progredi non potuit, sed cum populo suo, (exceptis tribus Hispanis, quos apud Peiissennas ægrotos reliquit) recedere coactus est.

Christiani in itinere mortui. Non plus vltra.

Reuersus igitur saluus & incolumis, quod ad suam personam attinet, Dux noster IOHANNES EIIOLLAS ad NAPEROS, ibi ad tertium vsq; diem substitit, propterea quod populus admodum debilitatus esset, & ipsi rebus fere necessarijs omnibus destituerentur.

CAP. XIII.

CÆterum NAPERII & PEIIEMBÆ, consilio inito concluserant, Ducem nostrũ IOHANNEM EIIOLLAM cum suis interficere, quod etiam fecerunt, cum enim Dux noster IOHANNES EIIOLLAS vna cum suis à NAPERIIS ad PEIEMBAS proficisci vellet, & medium jam iter confecisset, præter expectationem in sylua, per quam Christianis eundum erat, à NAPERIIS & PEIIEMBIS canum instar furentibus, oppressus, & cum omnibus quos secum adhuc habebat Christianis, misere trucidatus est, ita vt ne vnus quidem effugerit, quorũ animis Deus propitius esse velit.

Fraudulentum Indorum consilium.

Christiani misere interempti.

Nos autem quinquaginta, qui Nostra Signora desumsion ciuitatẽ profecti eramus, & aduẽtum nostri Ducis ibi expectabamus, cum hoc cognouissemus, exponente nobis rem omnem Indo quodam, qui mancipium IOHANNIS EIIOLLÆ piæ memoriæ fuerat, quem ipse EIIOLLAS à Peijssennis populis acceperat, (huic enim propter linguã parsum erat) non poteramus ei fidem per omnia habere.

Nuncium de Christianorum interitu.

Commorati sumus igitur per annum in dicta ciuitate Nostra Signora, sed percipere de nostris militibus relationem nullam potuimus, excepto, quod CARII populi nostro Gubernatori MARTINO DOMINICO EIIOLLÆ, indicarent, rumorem spargi, ducem nostrum cum Christianis omnibus à PEIIEMBIS esse interfectum. Nos tamen credere hoc nõ poteramus, donec id à quodam Peiiemba confirmaretur. Post duos igitur menses, aduenientes CARII, adduxerunt ad gubernatorem nostrum MARTINVM DOMINICVM EIIOLLAM duos PEIIEMBAS quos ceperant. Qui quidem, à gubernatore nostro his de reb. interrogati, constãter negarunt se quicquam de ista cæ-

Peiiemba negant.

de audiuisse, affirmantes Ducem nostrum cum populo suo, ex peregrina ista terra, in quam abierat, nondum esse reuersum.

Peiie..ba tortura subiiciuntur.

Itaque præfecto rerum capitalium mandatum est, vt duos hosce PEIIEMBAS torqueri faceret, quoad veritatem dicerent, quo facto fatebantur sese ex eorum numero esse, qui Christianos cum suo Duce interfecerant.

Homicidæ cremantur.

Post hanc confessionem ad supplicium condemnati sunt, ita quidem vt alligati ad arborem igne ad certum interuallum extructo paulatim cremarentur & absumerentur.

Martinus Domingo in Ducem electus.

Interea placuit nobis omnibus MARTINVM DOMINICVM EIIOLLAM generalem nostrum Ducem facere, maxime cum de vniuerso exercitu bene meritus esset, donec Regia Majestas aliud quid mandaret atque disponeret.

Quo facto præcepit MARTINVS EIIOLLAS quatuor naues, BARQVADINAS, fieri, & assumpsit 150 armatos, reliquis in ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION relictis, dixitque se populum nostrum apud THYEMBAS relicturum, similiter 160 illos Hispanos qui in ciuitate BONAS AEIERES cum duabus nauibus manserant, in dictam ciuitatem NOSTRA SIGNORA DESVMSION adducturum, atque ita cum quatuor istis BARQVADINIS in flumine PARABOE & PARANA discessit.

Christiani colliguntur.

CAP. XIV.

Consilium cruentum Francisci Rivi, & Iohannis Paban.

ANtequam ad THYEMBAS venissemus, concluserant Christiani qui nos ibi expectabant, nempe Centurio FRANCISCVS RIVS, IOHANNES PABAN sacerdos, & IOHANNES ERNANDVS, secretarius, substituti nimirum gubernatores Christianorum, quod supremum THYEMBARVM Ducem & cum eo Indos alios interficere vellent, quod ipsum etiam crudelissime fecerant, Indos eos qui longo tempore omnia ipsis beneficia exhibuerant, turpiter interficientes, priusquam nos cum MARTINO DOMINICO EIIOLLA venissemus.

CAP.

CAP. XV.

CVm autem Dux noster MARTINVS EIIOLLA nobiscum ex ciuitate NOSTRA SIGNORA D'ASSVMSION, ad dictos THYEMBAS & Christianos veniret, obstupuit valde propter facinus hoc perpetratū, & quod THYEMBÆ in fugam versi essent. Sed factum infectum reddere non poterat, itaque præsidio & cibo necessario in oppido CORPORIS CHRISTI relicto, 20 armatos cum Decurione quodam ANTONIO MANCHOSSA, eo collocauit, serio & sub pœna mortis præcipiens, vt Indis nullo modo fiderent, sed nocte dieque in excubijs essent. Et si forte Indi venirent, amicitiam eorum rursus ambientes, jussit vt rem istam caute agerent & omni quidem beneuolentia eos acciperent, sed in omnibus tamen viderent, ne vel sibi vel Christianis detrimentum & damnum inferretur.

Postea, assumpsit secum Dux noster MARTINVS DOMINICVS EIIOLLAS, supradictos, FRANCISCVM RIVM, sacerdotem IOHANNEM PABAN, & ERNANDVM, secretarium, tanquam authores & causas istius cædis, & à nobis discessit, sed antequā discederent, venit quidam primas ex illis THYEMBIS cui nomen erat ZEICHE LYEMII. Hic simulabat se Christianorum amicum esse, & excusabat sese verbis admodum humanis, sed simulatis & fictis, quod nō posset per omnia THYEMBAS vitare, id enim fieri propter vxorem, liberos & cognatos alios, sed colere se tamen nobiscum amicitiā, affirmabat, & hortabatur Ducem nostrum MARTINVM DOMINICVM EIIOLLAM, vt Christianos omnes secum abduceret, cōmuni enim consilio ab Indis decretum esse, quod Christianos interficere & extirpare vellent. Huic respondit Dux noster MARTINVS DOMINGO EIIOLLA, se quidem statim reuersurum, cæterum populum suū satis habere virium ad reprimendos Indorū impetus, addebat præterea, eum ZEICHE LYEMII debere vna cum vxore & liberis, sese Christianis adjungere, vel si vellet cum vniuerso suo populo. Ad quod respondit ZEICHE LYEMII, se ita facturum.

Amicus dolosus.

Christiani præmonētur.

Soluebat igitur Dux noster MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA nobis hic solis relictis. Cæterū post octo fere dies, misit dictus ille THYEMBVS ZEICHE LYEMII aliquē ex fratribus suis, nomine SVELABA, qui subdole & fraudulenter peteret, vt gubernator vel Decurio noster ANTONIVS MANCHOSSA sex milites armis suis instructos, ad se mitteret, constituisse se enim familiam suam ad nos transferre, & nobiscum imposterum habitare, vereri se autem reliquorum THYEMBORVM injuriā, nec posse se res suas sine nostro auxilio ad nos traducere. Promittebat vero se nobis allaturum victum & quicquid necessarium videretur, sed hæc omnia, dolose & fraudulenter erant conficta. Verum noster centurio, ipsi non tantum sex, sed totos 50 Hispanos armis suis probe instructos adjunxit, monens tamen vt viderent ne quid detrimenti ab Indis acciperent.

Non aberant isti THYEMBÆ à nobis vltra dimidium miliare, ad quorum ædes cum milites nostri accessissent, osculo Iudæ excepti sunt, proposito ipsis cibo, piscibus nimirum & carne.

Iudæ osculum.

Sed inter edendum, prorumpebant THYEMBÆ qui sese in ædibus absconderant, & eos ita tractabant, vt nemo euadere posset, excepto vnico puero qui vocatur CALDERON. Deus ipsis esto propitius.

Quin etiam eodem tempore ciuitatem nostram obsidebant circiter 10000 Indi, eā expugnaturi, quod tamen ipsis Dei beneficio non successit, quamuis totos 14. dies in obsidione essent, & impetus non leues die nocteque fecissent. Fecerant sibi hac vice longas hastas, quas tamen à Christianis acceperant, cum illis pugnabant & resistebant nobis acriter.

Accidit autem, vt nocte quadam summis viribus irruptionem facerent, & ignem in ædificia nostra proijcerent, quo viso accurrit centurio noster ANTONIVS MANCHOSSA cum Rhomphæa ad portam quandam, ibi absconderant sese quidam Indi, vt videri nō possent, hi lanceas in eum suas m tt ntes, medium confoderunt, vt ne verbum quidem amplius loqueretur, Deus misereatur animæ ipsius.

Antonius Manchossa interemptus.

Sed Indi quidem diutius sese sustentare non poterant, destituebantur enim omni cibo, itaque relicta nostra ciuitate discesserūt. Postea adueniebant duæ BBIGANTINÆ nauiculæ cibo onustæ, quas Dux noster ex ciuitate BONAS AEIERES nobis miserat, vt ibi ejus aduentum expectare melius possemus. Gaudebamus igitur nos quidem, sed qui cum duabus BRIGANTINIS siue Myoparonibus venerant, dolebant admodum vicem Christianorum à nostra parte occisorum. Conclusimus igitur communi cōsilio, non diutius in oppido Corporis Christi apud THYEMBAS commorari, & conscensis nauibus, omnes ciuitatem BONAS AEIERES petijmus & ad nostrum Ducem MARTINVM DOMINICVM EIIOLLAM perueni-mus, qui quidē aduentu nostro stupefactus, dole-

Consultatio Christianorum

Christiani in ciuitate

Bonas Aeieres conueniunt.

dolebat admodum cladem populi, nec quid faceret sciebat, siquidem & victu propemodum omni jam destituebamur.

Cæterum cum 5 dies in BONAS AEIERES fuissemus, aduenit ecce nauis quædam ex Hispania ex eo genere quæ dicuntur CARABELLÆ, quæ referebat, nauem aliam venisse ad S. CATHARINAM, cujus Dux vocaretur ALBERVNZIVS GABRETVS habens secum 200 armatos ex Hispania aduectos.

Hoc cum audiuisset Dux noster, jussit præparari ex duabus istis nauibus, nauem vnam quam vocant GALIONEM, & misit eã primo quoque tempore ad S. CATHARINAM in BRASILIA sitam 30 miliaribus à ciuitate Bonas Aeieres, addito ei gubernatore, cui nomen erat CONSALVVS MANCHOSSA. Huic simul in mandatis dedit, vt cum ad S. CATHARINAM in BRASILIAM venirent, nauem suam oryza, MANDIOCA & alijs victualibus pro suo arbitrio impleret.

Postulabat igitur Gubernator hic CONSALVVS MANCHOSSA, sibi à nostro Duce sex milites concedi, quibus fidere tuto posset, quo impetrato, assumpsit me, vna cum sex Hispanis, cæterorum autem militum & nautarum erant viginti personæ.

Soluentes autem ex ciuitate BONAS AEIERES, spacio vnius mensis ad S. CATHARINAM peruenimus, ibi inuenimus dictam nauem quæ ex Hispania aduenerat, & Ducem ejus ALBERVNZIVM GABRETVM cum populo supradicto. Lætati igitur sumus admodum, & duos menses ibi permansimus, implentes interea nauem nostram Oryza, MANDIOCA & frumento Indico, quantum capere poteramus.

Soluimus deinde cum duabus istis nauibus, & Duce isto ALBERVNZO GABRETO atque vniuerso populo, S. CATHARINA ad ciuitatem BONAS AEIERES profecturi, & peruenimus 20 miliaria ad fluuium PARANA VVASSV. Hic fluuius in ingressu habet in latitudine 40 miliaria quæ latitudo 80 miliaria durat, vsque ad portum S. GABRIEL dictum, vbi fluuius hic in latitudine habet 8. miliaria.

Descriptio fluuii Parana VVassu.

CAP. XVI.

CVm igitur vt dixi, 20 tantum miliaribus abessemus ab hoc flumine, circa vesperam quæ præcedit diem omnium sanctorũ, conuenerunt rursus duæ istæ naues, cumq; alter alterũ interrogaret, an in flumine PARANA essemus, respondit nauclerus noster nos in flumine isto esse, nauclerus autem alter dicebat nos 20 adhuc miliaribus à flumine isto abesse.

Cum enim in mari duæ vel plures naues simul nauigant, solent istæ semper circa vesperam congregari, vbi alter alterum interrogat quot miliaria confecerint, & quo vento ea nocte vti velint, ne nimium separẽtur.

Mons & consuetudo nautarum.

Postea interrogabat noster nauclerus alterum, an sua naui se sequi vellet, qui respõdebat, se in mari mansurum ista nocte donec dies rursus oriretur, nec velle se noctu ad littus appellere. Hic nauclerus prudentior erat nostro vt mox audietis.

Prudentiæ nauticæ exemplũ.

Cum autem nauis nostra relicta altera progrederetur, experti sumus maximam vim ventorum, ita vt circiter horam duodecimam vel primam noctis, terra nobis appareret priusquam anchoram nostram firmare possemus.

Nauis alteram deserit.

Cum igitur nauis nostra in terram siue scopulum allideretur, & nos adhuc miliare vnum à littore abessemus, aliud quidem cõsilij inuenire non poteramus, quam vt rebus nostris Deo commendatis, diuinam misericordiam imploraremus. Hoc facientes ecce allisa ad scopulum nauis frangitur, pereuntibus in mari 15 viris & 6. Indis. Aliqui tamen arreptis asseribus euaserunt. Ego & quinque alij malo adhærẽtes saluati sumus, sed de 15 istis personis, neminem amplius vidimus, Deus ipsorum animis propitius esse velit.

Naufragium.

Postea coacti sumus 100 miliaria pedibus conficere, donec ad portum S. GABRIELIS veniremus, carẽtes omni victu, qui cum vestimentis & rebus nostris alijs in naui perierat, & radicib. & alijs ex terra ibi nascentib. nos interim sustentãtes. Cum igitur ad portum S. GARBIELIS venissemus, inuenimus ibi supra nominatam nauem, quæ cum Duce suo 30 diebus ante nostrum aduentum eo venerat.

Naufragi ad S. Gabriel perueniunt.

Noster vero Dux MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA cognito hoc infortunio admodum turbatus est, nec cogitare aliud potuit, quam omnes nos in mari perijsse, itaq; & vigilijs & precib. pro salute animarũ nostrarũ supplicare & intercedere suos iussit.

Vigiliæ & preces.

Cumq; in ciuitatem Bonas Aeieres veniremus, vocauit ad se Dux noster MARTINVS DOMINICVS EIIOLLAS gubernatorẽ quem ablegauerat, & PILOTAM siue nauclerum, volens de nauclero supplicium sumere. Et fuisset quidem ipse suspensus, sed multorum intercessione & precibus liberatus, cogebatur quadriennium in nauibus BRIGANTINIS manere.

Pilotta è patibulo liberatur.

Cum igitur, omnis populus in ciuitate BONAS AEIERES conuenisset, præcepit Dux noster præparari Myoparones & conjuncto vniuerso populo, majores istas naues

exussit, ferrum tamen cõseruauit atq; reposuit. His ita peractis profecti rursus sumus ad ciuitatem Nostra Signora desumsion, ibiq; biennium commorantes, resolutionem & mãdatum Regiæ Majestatis expectauimus.

Interea venit Dux quidam alius ex Hispania nomine ALBERVNZIVS CABESSA de BACHA. Hunc Regia Majestas gubernatorem quatuor nauium (ex quib. duæ magnæ, & duæ CARABELLÆ erãt) 400 armatis & 30 equis dederat. Hic cum ad portum quendam in BRASILIA, qui vocatur VVIESSAI, vel ad portum cui nomen est S. CATHARINA, vna cum suis venisset, constituit sibi de victu & rebus necessarijs alijs prospicere, emisitque duas CARABELLAS ad octo fere miliaria ab isto portu, ad emenda victualia, quas CARABELLAS ingens in mari tempestas oppressit, ita vt exceptis hominibus, ambæ interierint. Hoc infortuniũ cum Dux ille cognouisset, non audebat sese amplius mari committere, maxime cũ majores istæ naues admodum ruinosæ essent, itaque illas cõfringi præcepit, & terra ad nos RIO DELLA PLATA in ciuitatẽ NOSTRA SIGNORA circa flumen PARABOE sitam profectus est, afferens secum 300 milites, qui de 400 remanserant, reliquis fame & morbis diris sublatis.

VViessai portus.

Naues submersa.

Naues franguntur.

Hic Dux in itinere octo mensibus fuit, & à portu isto S. CATHARINÆ ad ciuitatem Nostra Signora desumsion 500 miliaria numerantur.

Afferebat autem etiam ex Hispania de gubernatione sua, Regiæ Majestatis mandatum, postulans vt Dux noster MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA gubernationem & imperium sibi plane cederet, & vniuersus populus sibi imposterũ pareret. Huic requisito Dux noster MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA cum populo suo non repugnabat, modo certis & illustrib. documẽtis probare posset hoc imperium à Regia Majestate sibi datum, verũ documenta ista extorquere nemo poterat, itaq; sacrificuli & duo vel tres centuriones effecerunt; vt dictus ALBERVNZIVS CABESSA imperium obtineret, & populo postmodum præesset, sed de successu & gubernatione ejus imposterum audiemus.

Gubernatio supremi Ducis.

CAP. XVII.

PRincipio igitur exploratione populi facta, cognouit dictus ALBERVNZIVS CABESSA numerũ nostrorum militum esse in vniuersum 800 virorum. Quo tempore etiam fraternitatem cum MARTINO DOMINICO EIIOLLA contraxit, ita vt MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA non minus juris in populum, quam antea, haberet.

Numerus Christianorum.

Post hunc delectum & lustrationem quasi populi jussit ALBERVNZIVS CABESSA de BACHA, 9 nauiculas BRIGANTINAS parari, constituitque in altum fluminis PARABOE nauigare, quousque possit. Sed interea tamen temporis antequam naues istæ pararẽtur, tres Myoparones emisit cum 115 viris, jubens vt nauigarent quousq; possent, & Indos peruestigarent, qui haberẽt MANDIOCAM; & frumentum Asiaticum, quod est MEIIS. Additis ipsis duobus Decurionibus, qui erant ANTONIVS GABERVS & DIDACVS TABELLINVS.

Bergentini emittuntur ad quærendũ victum.

Venimus igitur primo ad nationem quandam, quam vocant SVRVKVFEROS. Hæc natio abundabat frumento Indico, MANDEOCA & alijs radicibus veluti MANDVIS, quæ nucibus auellanis non absimiles sunt, & alijs, habet etiam pisces & carnes. Viri in labijs cæruleos lapillos gestant magnitudine calculorum, quib. in fritillo vtimur. Mulieres circum pudenda velatæ incedunt.

Lapides carulei in labiis.

Relictis apud hunc populum nauibus & quibusdã qui eas custodirent, terrã istã quatuor diebus perlustrauimus, & inuenimus pagum quendam CARIORVM, quorum numero fere 3000 erant, cumque cum ipsis locuti essemus, reuersi sumus ad naues nostras & proficiscentes labente fluuio PARABOE, venimus ad nationem quam vocant ACHKEREROS. Hic oblatæ sunt nobis literæ à Duce nostro ALBERVNZO CABESSA de BACHA scriptæ, quibus præceptũ erat vt supremum Indorum ejus loci regulũ, ACHKERE vocatum, suspenderemus. Hoc mandatum sine vlteriori deliberatione tribunus noster impleuit; vnde ingens postmodo bellum ortum est, vt jam sequetur.

Achkerẽ Dux Indorum strãgulatur.

Post strangulatum hunc Indum, reuersi rursus sumus ad ciuitatẽ NOSTRA SIGNORA DESVMSION referentes Duci nostro ALBERNVNZO CABESSÆ de BACHA quicquid hoc itinere à nobis cognitum & effectum fuisset. Postulabat igitur à supremo Indorũ, qui in ea ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION erant; profecto, vt 2000 Indos nobis adjungeret, qui nobiscum flumen PARABOE ascenderent.

Christiani auxilium Indorum petunt.

Huic petitioni nihil CARII repugnabãt, monentes saltem Ducem nostrum, vt deliberaret quid ex re sua futurum esset, totam enim regionem CARIORVM in armis esse,

Dabere contra Christianos in armis. quia DABERE frater strangulati istius ACHKERES mortem fratris sui in Christianis vlcisci voluit.

Cogebatur igitur Dux noster hoc iter intermittere & sese ad pugnam parare. Quare jurato suo fratri MARTINO DOMINICO EIIOLLÆ, mãdabat vt acceptis 400 militib. & 2000 Indis dictis istis DABERENSIBVS vel CARIIS obuiam iret, & eos cum omnibus suis extirparet.

Expeditio contra Dabere. Huic mandato obtemperans MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA proficiscebatur cum hoc exercitu ex ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION, in occursum hosti, admonens eos primo nomine Regiæ Majestatis, &c. Sed hic DABERE hanc admonitionem respuens, nolebat vllas conditiones pacis accipere, habebat enim ingentem exercitum, & firmarat pagos suos palis in terram depactis, hoc est, muro ligneo, ita quidem vt quilibet pagus tres ejusmodi muros haberet, præter fossas quamplurimas, de quibus supra diximus. Sed hæc præsidia nobis jam erant explorata. *Pallisatte murus ligneus.*

Itaque in quartum vsque diem in expeditione fuimus, donec victoria à nobis stante, tribus horis ante exortum solem, in pagum irrumperemus, & quicquid nobis occurrebat interficeremus, comprehensis & in vincula conjectis multis mulieribus.

Pugna Christianorum cũ Daberis. In hac pugna 16. Christiani ceciderunt, & multi vulnerati sunt. Non pauci item qui à nostris partibus erant Indi interfecti. Sed ipsi parum profecerunt, nam ab ipsorum parte circiter 3000 ex CAMBELLIBVS trucidati sunt.

Daberi gratiam implorãt. Paulo post venit DABERE cum populo suo, & implorans gratiam, petijt vt redderemus ipsis vxores & liberos suos, promisitque se nobis subjectos in omnibus semper futuros, itaq; Dux noster de mandato Regiæ Majestatis in gratiam eum recepit.

Fœdus Christianorum cũ Daberis. Firmata pace, reuersi sumus ad generalem nostrum Ducem ALBERNVNZIVM CABESSAM de BACHA referentes ipsi quomodo res esset gesta. Qui consilio inito, de proposito suo itinere continuando requirebat ab isto DABERE, 2000 bene armatos Indos, qui nobiscum irent. His nulla difficultate impetratis, jubebat CARIOS, 9 nauiculas, reb. necessarijs instruere. Quo facto assumpsit de 800 Christianis, 500, reliquis 300 in ciuitate Nostra Signora desumsion relictis, quibus centurionem dedit IOHANNEM SALASSERVM, & ita vna cum 500 Christianis atque 2000 Indis discessit, flumen PARABOE ascendendo. *Indiani 2000. milites Christianis aßignant. Præsidium ciuitatis Noster Signora.*

Numerus Bergentin. CARII populi habebant 83 CANOAS vel SCAPHAS, Nos vero Christiani habebamus 9. nauiculas BREGANTINAS, & in qualibet naui duos equos, sed equi quidem hæc 100 miliaria, terra confecerunt, Nos vero aqua profecti sumus vsq; ad montem, qui vocatur S. FERNANDI, vbi equis nostris in naues receptis, denuo soluimus & ad hostes nostros PEIIEMBAS peruenimus, qui quidem nostrum aduentum non expectarunt, sed cum vxoribus liberisque aufugerant, pagis suis & ædibus flamma exustis. Postea 100 miliaria progressi populum nullum conspeximus, donec ad nationem quãdam veniremus, quæ BACHEREORVM vocatur. Natio est admodum populosa, extenditur ad 100 miliaria, abundat piscibus & carne, reperiuntur etiam ibi multæ nauiculæ CANOÆ de quibus non attinet multa scribere, mulieres velatis incedunt pudendis, nobiscum loqui nolebant, sed visis nobis fugam dabant. Ab his peruenimus ad nationem quandam SVRVCVSI dictam, vbi supra dictæ tres naues erant. Populus hic à BACHEREIIS 90 miliaribus abest, excipiebant nos admodum humaniter, singuli cum vxore & liberis suis seorsim habitant, viri orbiculum ligneum calculi instar lusorij ab auricula dependentem habent. Mulieres labia exornant lapide crystallino fusci coloris, magnitudine vnius digiti. Formæ sunt elegantis & nudo corpore incedunt. Natio est admodum magna, frumento Indico, MANDEOCA, MANDVIS, POTATIBVS, piscibus & carne abundans. Cæterum Dux noster interrogabat eos de CARKAREIS. Itemq; de CARIIS, verum ipsi de CARCAREIS respondere non poterant, de CARIIS dicebant, eos adhuc in ædibus suis esse, sed res aliter habebat. *Orbis ab auricula dependens. Mulieres formosæ. Frumentum Indicum.*

CAP. XVIII.

Preparatio ad iter. POstea præcepit Dux noster, vt nos ad iter pararemus, velle se terram siue regionem istam perlustrare relictis apud naues 150 viris. Atque ita acceptis 350 Christianis, 18 equis & 2000 Indis vel CARIIS, qui ex ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION nobiscum venerant, ad perlustrandam terram abijt. Progressi autem 18 diebus, cum neque CARIOS nec quenquam hominum inueniremus, & jam victu necessario fere destitueremur, coacti sumus cum Duce nostro ad naues nostras reuerti, præsertim cum Dux noster ad res gerendas parum esset idoneus, & paucos ex militibus sibi fauentes habe- *Non plus vltra. Milites duci nõ fauent.*

haberet. Cumq; reuerteremur præmisit Hispanum quendam FRANCISCVM RIEFERE vna cum 10 alijs armatis, jussitque vt 10 diebus progrederentur, & si interea temporis populum nullum inuenirent, ad naues nostras redirent, vbi eorum aduentum vellet expectare.

Exploratores regionis.

Hi inter eundum inuenerunt nationem Indorum admodum populosam, frumento Indico MANDIOCA & radicibus alijs æquè vt cæteri abundantem. Verum Hispani populum istum accedere non audebant, sed ad nos reuersi sunt, referentes Duci nostro quod viderant, hoc audito constituit cum exercitu eo excurrere, sed aqua impeditus illud intermisit. Nauē igitur 80 viris instruxit, & addito nobis centurione ERNANDO RIEFERE misit nos in altum fluminis PARABOE ad quærendum populum, qui vocatur SCHERVOS, addito mandato, vti isthic loci duorum saltem dierum itinere progrederemur, & ipsi postea referremus regionis & populi istius statum.

Vis aquarum expeditionem impedit.

Soluentes igitur, primo statim die, ad 4 miliaria peruenimus ad nationem quæ vocatur SVRVECVSIS, hi populi in Insula quadam 30 fere miliaribus longa, & vndiq; fluuio PARABOE cincta habitant. Vescuntur MANDEOCA, MEIIS, MANDVIS POTATIBVS, MANDEPORE, PARPII, BACHEKV & alijs radicibus, piscibus item & carne. Viri & mulieres supradictis SVRVKVSIS similes sunt. Apud hosce populos per noctem mansimus, sequenti vero die 10 CANOAS, nos comitati sunt, vt iter nobis monstrarent, & nobis cibum subministrarent, bis enim quotidie feras & pisces capiebant, quibus vesceremur. In hoc itinere sex diebus eramus, & postea peruenimus ad nationem, quam vocant ACHKERES, populum valde copiosum, tanta in vtroque sexu proceritate, quanta nullos tota RIO DELLA PLATA homines vidi. Hi ACHKERES tribus miliarib. à SVRVEKVSIS absunt, quod comedant præter pisces & carnem nō habent, mulieres circum pudenda velatæ sunt. Apud hosce ACHKERES diem vnum substitimus, quo die dicti SVRVKVSI suis CANOIS domum sunt reuersi. Illis discedentibus, postulabat centurio noster ERNANDO RIEFERE, vt ACHKERES viam nobis monstrarent, ad SCHERVOS, qui prompti, octo nobiscum CANOIS profecti sunt, & vt haberemus victum necessarium, bis in die pisces & feras ceperunt. Hæc autem natio cur ACHKERI dicti sint, hæc est causa.

Cibi.

Homines proceri.

Achkari etymon.

ACHKARVS, piscis est tam duram habens cutem, vt neque cultro neque sagitta Indica lædi & vulnerari possit, non exiguæ est magnitudinis, & multum damni reliquis piscib. infert. Oua ejus quæ ad tres vel quatuor passus ab aqua in terram ponit, saporē Moschi habent, cibum præbet bonum, & minime noxium per se, cauda ejus in delicijs habetur.

Descriptio mirandi piscis. Moschus ex pisce.

In Germania nostra putatur hic piscis admodum noxium & pestiferum esse animal, & vocatur crocodilus, estque communis opinio, eum qui hunc piscem saltem intuetur, etiamsi piscis halitu infectus non sit, certissima morte mori, quod quidem veritati cōsentaneum esse nemo negauerit, siquidem homini, etiamsi crocodilum non aspiciat, certo certius moriendum est.

Nota Basiliscus, Crocodilus error authoris.

Dicitur etiam vulgo, quod si piscis hic in fonte quodam reperiatur atque appareat, nullam esse rationem aliam eum interficiendi, quam si speculum ipsi opponatur, in quo sese ipsum contemplari & intueri possit, tum enim aspectu suæ ipsius deformitatis subito eum interire & mori.

Pisces speculo interficere quod fabulosum est.

Hæc autem omnia quæ de hoc pisce proferuntur figmenta sunt & fabulæ, si enim vera essent, vel centies mortuus fuissem, qui piscium illorum vltra 300 cepi & comedi, neq; etiam de hoc pisce aliquid scripsissem, nisi naturam ipsius probe cognitam & perspectam haberem.

Cæterum cum venissemus ad populum SCHERVOS, quo ab ACHKERIBVS 36 milliaria numerantur, quæ 9 diebus emensi sumus, deprehendimus, nationem eam esse satis populosam, sed tamen non erant isti SCHERVES apud quos Rex Indorum habitat. Hi SCHERVES autem barbati sunt, & circulum ligneum ab auricula dependētem habent, ita vt aures circulo isti mirabiliter sint circumuolutæ. Viri etiam lapidem crystallinum cærulei coloris, instar calculi lusorij in labijs gestant.

Homines barbati.

CAP. XIX.

PORro hi homines picti sunt cæruleo colore, à vertice vsque ad genua, & pictura repræsentat formam caligarum.

Viri picti.

Fœminæ vero alio modo pictæ sunt, nempe cæruleo quidem colore à pectore vsque ad pudenda, sed tam artificiosè, vt non facile apud nostros pictorem inuenire possis, qui artem istam imitari queat.

Fœminæ artificiosè pictæ.

Incedunt corpore plane nudo, & formæ sunt suô quidem modo satis elegantis, ita vt nec in tenebris ab eis abhorreres.

Apud hos SCHERVOS commorati sumus

vnum diem, & postea constituimus tribus diebus ad Regem quendam proficisci habitantem 14 miliaribus ab hisce populis, apud homines qui etiam SCHERVI vocantur, sed regio ejus quatuor tantum habet miliaria, excepto pago quodam ad flumen PARABOE sito.

Reliquimus autem in loco superiori nauem nostram & 12. Hispanos, qui eã custodirẽt, donec nos reuerteremur, dato SCHERVIS mandato, vt Christianis ibi commorantibus, omnibus humanitatis officijs adessẽt, quod etiam fecerunt.

Rex Scheruorum. Nos vero adhuc biduum ibi commorati, ad iter nos rebus necessarijs omnibus parauimus, postmodum traiecto isto flumine PARABOE ad Regem peruenimus isthic loci habitantem.

CAP. XX.

Flores paradisi. CVm autem non vltra miliare vnum à loco isto abessemus, venit nobis obuiam ipse SCHERVORVM Rex, vna cum duodecim millibus virorum, in plano campo, pacifice, via qua incedebant octo passus lata erat, floribus & gramine ad pagum vsque strata & exornata, ita vt ne lapis quidem vel lignum vel aliud quid in ea appareret. Rex iste secum musicam suam habebat, tympanistas & tibicines, & tum quidem temporis præceperat, vt ab vtroq; latere subditi ceruos & alias feras venarẽtur. Et ista quidẽ venatione 30. fere ceruos & 20. struthios vel IARDV ceperunt, ita vt spectatu jucunda

Christiani à Rege Scheruorum humaniter excepti. esset venatio. Cum autem pagum ipsorum ingressi essemus, mandauit Rex singulis ædibus binos introduci Christianos, & tribunum nostrum cum suis ministris in ædes regias assumpsit, ego vero in ædes non procul à Regiis ædibus distantes introductus sum. Tum præcepit Rex SCHERVORVM, vt subditi sui nobis Christianis de rebus omnibus necessarijs prospicerent. Et Rex quidem vitam regiam & satis pro ratione istius loci splendidam agebant.

Musici. Chorea. Tibicines in mensa adesse, & in prandio eum exhilarare cogebantur, quin & choreas cum formosissimis quibusque fœminis viri artificiosissime inter edendum ducebant, quas quidem tanta cum voluptate & admiratione aspeximus, vt vel ciborum obliuisceremur.

Popu-

Populus hic Scheruis per omnia similis est, de quibus supra dictum est, fœminæ ipsorum pallia ex gossypio faciunt; & varijs imaginibus ceruorum, struthiorum, ouium Indicarum, & aliarum rerum intertexunt; quæ quidē diuersis vsib. accōmodātur. Fœminæ hæ admodum elegantes, affabiles & artis amatoriæ peritissimæ sunt; & vt mihi quidem videtur, calidioris temperamenti.

Pallia gossypina.

Hoc igitur in loco quatuor diebus commorati sumus; interea interrogabat Rex, tribunum nostrum, cujus rei gratia aduenisset, & quo dirigere iter suum vellet; cui respondit tribunus siue Capitaneus noster, aurum sese & argentum quærere. Obtulit igitur ei Rex coronam argenteam, Marcam vnam cum dimidia habentem. Item massam siue lancem vnam ex auro puro spithamam cum dimidia longam & dimidiam spithamam latam, præterea etiā thoracem argenteum & vasa argentea alia, dixitque se neque auri neque argenti plus habere. Has res autem ex bello sese cum AMAZONIBVS quondam gesto accepisse.

Corona argentea.

Cumque AMAZONVM meminisset, & diuitiarum quibus ipsæ abundant, interrogabat Capitaneus noster, quot milliaribus dicti AMAZONES abessent, & nunquid mari ad eos peruenire possemus. Cui respondit Rex, mari ad eas peruenire nos non posse, terra vero si ad eas ire vellemus, iter illud non posse nisi duobus mensibus continuis absolui. Atq; vt de AMAZONIBVS aliquid annotem:

De profectione ad Amazones

Fœminæ AMAZONES, vnam tantum habent mamillam, viros suos ter vel quater in in anno ad se admittunt; atque vbi grauidæ infantem masculum pariunt, eum post partum viro vel patri transmittunt.

Mulieres vnam mamillam habentes.

Fœmellam vero si enitantur, eam apud se retinent, & dextram ei mamillam exurunt, ita vt renasci amplius non possit, cujus rei causam habent vt capiendis armis & arcubus aptiores fiant, bellatrices enim fœminæ sunt & maxima aduersus hostes suos bellagerunt.

Amazones cur mamillam exurant.

Fœminæ hæ in Insula habitant satis magna, & aqua vndiquaque cincta, ad quam non nisi istis CANOIS nauibus, accedi potest. Atqui in hac Insula AMAZONES aurum & argentum non habent, sed in TERRA FIRMA, quæ regio est vbi viri habitant, maximas habentes diuitias. Natio est ingēs & populosa, & Regē habēt nomine IEGNIS.

Rex Amazonum.

Petijt autem noster centurio, ERNANDVS RIEFERE, vt dictus SCHERVORVM Rex, aliquos nobis ex subditis suis adjungeret, qui supellectilem nostram portarent, & iter nobis monstrarent, velle n. se ad dictas AMAZONES proficisci. Rex adhoc quidem promptus erat, sed simul tamē etiā admonebat, terram isto quidem tempore aqua prorsus esse obductam atque inundatam, vt iter illud admodum difficile & vel impossibile futurum sit, verū nos fidem ipsi non habētes Indos istos nobis adjungi petiuimus. Adjunxit igitur Rex Capitaneo nostro 20. viros, qui supellectilem ipsius portarent, & nostrū cuique 5. Indos, qui curam nostri haberent, erat enim octo diebus nobis progrediendū quibus Indum nullum videremus.

Postea peruenimus ad nationem quæ vocatur SIBERII, populum nimirum hisce SCHERVIS quoad linguam & alia, per omnia similem. Sed octiduum hoc continue in aqua ad genua vsque versati sumus, ita quidem vt emergere ex ea neque die neq; nocte possemus, quin & ignem extruere volentes multa comportare ligna coacti sumus, atque in lignorum aceruo ignem accēdere, ut cibos coquere possemus.

Ignis in aqua quomodo extrui possit.

Accidit sæpenumero vt focus iste ligneus igne consumptus, vna cum ollis in aquam laberetur, & nos jejuno stomacho iter continuare cogeremur. Accedebat etiam hoc quod à muscis nos vix tueri & defendere poteramus, quæ quidem ita nos insectabantur, vt somnum capere nobis parum liceret.

Musca.

Interrogauimus igitur SIBERIOS an imposterum etiam aquam essemus habituri, qui dicebant, quadriduū nobis adhuc in aqua progrediendum esse, & præterea 5 dies in terra arida. Peruenimus postea ad nationem aliam quam vocant ORTHVSIOS. Hi monebant nos vt conuersi recederemus, quod pauci admodum essemus. Hoc autem recusantes constituimus SCHERVOS comites nostri itineris remittere, sed ipsi hoc recusabant, mandatum enim ipsis Rex dederat, vt nos non desererent, donec ex regione ista reuerteremur.

Scherui fideles.

Adjungebant igitur nobis dicti isti SIBERII 10 personas, quæ nobis vna cū SCHERVIS iter monstrarent, ad ORTHVESEROS, itaq; 7 adhuc diebus in aqua pubetenus ambulauimus, quæ aqua tam calida erat ac si igne fuisset calefacta, & eā quidē cū potū alium non haberemus, etiam bibere cogebamur. Nemo tamen existimet hanc fuisse aquam perennem alicujus fluminis, torrens enim erat seu aqua ex assidua & copiosa pluuia proueniens, regio namque alias plana est & ad peregrinandum satis apta, sed nos incommoda hujus aquæ postmodum non exigua deprehendimus, vt mox audiemus.

Iter per aquam calidam.

Vnde ista vis aquarum.

CAP.

Cap. XXI.

POstea die nono ad pagum ORTHVESSER circa meridiem hora fermè vndecima peruenimus, & horam vnam progressi, in medium pagum ad ædes ducis istorum ORTHVESSERORVM.

Lues apud Orthuesser.

Et eo quidem tempora dira lues istos ORTHVESSEROS inuaserat. plurimi enim subita morte perierant, fame nimirum confecti, cum nihil haberent quod ederet, DVCKSVS n. siue cicadæ jam secunda vice omnia eorum frumenta & fruges in arboribus & agris absumpserant. *Cicadæ.* His auditis admodum perterrefacti sumus, neque diu ibi subsistere poteramus, cum parum nobis cibi superesset. Interrogauimus igitur regulum istorum ORTHVESSERORVM de AMAZONIBVS, qui respondit iter integri mẽsis nobis adhuc restare, & regionem aquis plurimis vbique scatere, quod reipsa etiam sumus experti. Obtulit autem primas istorum ORTHVESSERORVM centurioni nostro quatuor lances ex auro, & quatuor annulos ex argẽto, annulis enim ejusmodi, brachia populi isti exornabant, lances vero siue lunulas aureas vero in fronte pro ornamento gerũt, eadem ratione qua in hisce regionibus potẽtissimi Magnates catenulas aureas de collo dependentes habent.

Annuli argentei.

Munera Christianorum.

Pro his rebus reddebat ipsi noster centurio ligones, cultros, corallia, forfices, & alias ejusmodi merces, quas Norimberga nobis suppeditat. Plus quidem libẽter ab ipsis postulassemus, sed verebamur ne eos in nos concitaremus, cum nos pauci admodum essemus, Indorum verò in isto pago tanta erat multitudo, quantam in vno loco nondum videramus, & profecto nisi famem tantam & luem sensissent, de nobis actum fuisset.

Christiani ægroti reuertuntur

Reuersi sumus igitur ad supra nominatos SIBEROS, & in itinere quidem cibum nobis suppeditabat PALMA arbor, CARDES, & aliæ radices ignotæ & sub terra nascẽtes. Postea ad SCHERVOS rursus peruenimus, sed maximam partem ægroti, triginta enim continuos dies in aqua versati eramus, quin imo bibere etiam eam propter defectũ melioris aquæ cogebamur, tametsi aliquando turbulentissima esset.

Commorati sumus ergo apud SCHERVOS illos, vbi Rex habitat, quatuor diebus, qui nos humanissimè rursus acceptos liberaliter tractabant, præceperat enim Rex, vt de rebus omnibus nobis prospicerent.

Lucrum Christianorum.

In hoc itinere quilibet nostrum pro sua parte fere 200 coronatos lucratus fuerat ex pallijs, gossypio, auro & argento, pro quibus nos Indis cultellos, coroallia, forfices, specula, & id genus alia dederamus.

Posthæc nauigauimus rursus ad generalem nostrum Ducem ALBERNVNZVM CAYESCAM de BACHA, qui, cum ad naues venissemus, missis ad nos legatis, interdixit nobis, ne ex nauibus nostris egrederemur, donec ipse ad nos veniret, idque sub pœna capitis. Veniens autem ipse Capitaneum nostrum ERNANDO RIEFERE captiuum assumit, & nobis omnia, quæ ex regione ista nobiscum attuleramus & lucrati eramus, eripit, quin imo de capitaneo nostro ERNANDO ab arbore suspendendo deliberat. Itaq; nos qui adhuc in BRIGANTINIS eramus, ingentes turbas dedimus, & vna cum familiaribus nostris qui in littore erant, tumultum excitauimus aduersus Ducem nostrum ALBERNVNZVM CAYESCAM de BACHA, postulantes vt capitaneum vinculis liberaret, & quæ nobis eripuisset restitueret, nisi aliud quid experiri mallet.

Seditio inter Christianos.

Albernunzus reddit erepta militib. bona

Quare cum ALBERNVNZVS CAYESCA de BACHA seditionem hanc videret, & iram nostram animaduerteret, gaudebat sibi datam occasionem & causam capitaneum nostrum ERNANDO dimittendi, reddebat etiam nobis quæ eripuerat, & amicis verbis nos lenire & quietos reddere conabatur. Quid autem ipsi postea acciderit, mox audietis.

Albernunzus relationem de itinere requirit.

His igitur transactis, & pace rursus constituta, petebat à capitaneo ERNANDO RIEFERE & nobis, vt statum & conditionem Regionis, quam perlustraueramus, ipsi exponeremus, & causam simul diceremus cur tamdiu emansissemus. Rationem igitur ipsi hujus nostri itineris talem reddidimus, vt in ea acquiescere coactus sit. Quod autem tanto impetu nos inuaserat, & bona nobis nostra eripuerat, vnica & sola causa erat, quod mandati ipsius immemores, vltra præscriptum tempus abfuissemus, præceperat enim ipse, vt non vlterius quam ad SCHERVOS proficisceremur, & ab his itinere quatuor dierum progressi, regionem istam exploraremus. Nos vero à dictis SCHERVIS itinere 18 dierum terram istam perlustraueramus.

Causa importunitatis Albernunzi.

Conuentus contra Abbatem.

Ad hanc nostram relationem constituit Dux noster ALBERNVNZVS CAYESCA de BACHA, cum vniuerso populo in regionem, ex qua nos reuersi eramus, proficisci, nos autem milites consentire nolebamus, hoc potissimum tempore, quo regio ista propter vim aquarum inuia erat.

Dux belli sine authoritate.

Maxima præterea populi pars infirma erat valetudine, neque etiam dictus Dux ALBERNVNZVS CAYESCA de BACHA in magna apud populum vel authoritate \ el gra-

tia erat, quippe homo ineptus tantis rebus gerendis, vtpote qui per omnem vitam imperio nulli præfuerat.

Dux Christianorum febri laborat. Mansimus igitur duos menses apud dictos SIBEROS, quo tẽpore febri correptus Dux ALBERNVNZVS CAYESCA de BACHA vehementer laborare cœpit. Et quidem si mortuus fuisset, populo non multas excussisset lachrymas, talia scilicet in milites ejus extabant merita.

CAP. XXII.

Suruckusiorum regio insalubris cur. IN hac regione SVRVCKVSSIERORVM nullum Indum 40 vel 50 annos natum vidi, neque vllam regionem tam insalubrem, per omnem meam vitam cognoui, sita est enim sub tropico cancri, vbi sol est altissimus, & propter varios morbos non immerito regioni S. THOMÆ comparatur. Apud SVRVCKVSSIEROS stellam rursus vidi, quam *Vrsa maior amissa.* vrsam majorem vocant, eam enim amiseramus, cum essemus in Insula S. IAGO.

Mandatũ de Suruckusiis exterminãdis. In morbo suo præcepit Dux noster, vt 150 Christiani assumptis 2000 Carijs, quatuor nauibus BRIGANTINIS ad Insulam SVRVKVSSIS itinere 4. miliarium excurreremus & populos SVRVKVSIOS omnes interficeremus nulli ætati parcentes. Dicti hi SVRV-*Christiani ingrati.* KVSI quomodo nos antea acceperint, supradiximus, quã vero nos ipsis mercedem jã reddiderimus, mox patebit, Deus nouit ipsos præter omne meritum summa injuria esse affectos.

Cum ad pagum istum, ipsis nihil minus cogitantibus venissemus, occurrerunt nobis pacifice ex ædibus suis, armis, arcubus & sagittis pulchre ornati. Mox autem tumultu inter CARIOS & SVRVKVSIOS exorto, e-*Suruckusii capti & trucidati.* misimus in SVRVKVSIOS tormenta nostra, & bene multos interfecimus, postea succenso pago ipsorum, 2000 fere, promiscue ex vtroque sexu, vna cum vniuersa ipsorum substantia, nobiscum abduximus, reuertentes ita ad Ducem nostrum ALBERNVNZVM CAYESCA de BACHA, cui hoc facinore pulchre satisfactum erat.

Christiani rursus cõgregantur Cæterum cum populus noster partim infirma valetudine, partim odio erga Ducem laboraret, nihil amplius efficere poterat, itaque nauem rursus parari jubebat, quo facto, omnes ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DE SVMSION, reuersi sumus, vbi reliquos Christianos reliqueramus, cum eo venissemus, febri laborans Dux noster totos 14 dies sese in ædibus suis continebat, & hoc quidem vt omnibus manifestum erat, ex improbitate potius & malitia quam ex infirmitate, ingens enim fastus in ipso erat, ita vt ne quidem milites alloquio dignaretur, sed potius omni eos injuria afficeret.

Imperatorem vel Ducem, qui populum recte regere & gubernare vult, decet vtiq; *Virtutes Ducum.* vt sese placidum mansuetum & affabilem omnibus præbeat, non supremis saltem sed & infimis quibusque & postremis. Decet præterea vt talẽ sese præstet, qualis videri vult, maxime vero prudentia & rerum gerendarum peritia alijs antecellat, turpe enim est & detestabile, aliquem honori magis & vanissimæ gloriæ, quam prudentiæ & sapientiæ studere. Neque vero etiam propter munus sibi demandatum cristas aliquis erigere, & alios præ se ex alto quasi contemnere debet, quo quidem vicio gloriosum istum militem Thrasonem apud Terentium laborasse nouimus, non enim propter Ducem *Thraso Terentii.* vel capitaneum milites, conscribuntur, sed vice versa propter milites Dux aliquis vel centurio constituitur.

Noster vero hic Dux neminem audiebat, *Intolerabilis superbia Ducis.* & nullo personarum vel respectu vel delectu habito, in omnibus superbiæ & fastui suo satisfieri cupiebat.

Communi igitur consilio tandem, ab omnibus tam nobilibus quam ignobilibus, decretum est, vt Dux iste ALBERNVNZIVS CAYESCA de BACHA, captiuus ad Majestatem Regiam transmitteretur, & Majestas *Consilium aduersus Ducem.* Regia edoceretur de virtutibus, quibus instructus, populo præfuerit hactenus, & de fortibus ipsius factis, præclarisque facinoribus hactenus in India præstitis.

Congregati igitur qui à Majestate Regia muneribus quibusdam præfecti erãt: Quæstor subpræfectus & secretarius, quorum nomina sunt, ALBERNVNZVS GABRETVS, *Albernũz Dux captiuus in Hispaniam mittitur.* DON FRANCISCVS MANCHOSSA, GARSIAS HAVNEGVS, PHILIPPVS de CASTRO, &c. assumpserunt 200 milites, & dictũ ALBERNVNZVM CAYESCAM de BACHA ducem nostrum ex improuiso oppressum, ceperunt, quod quidem factum est die S. Marci, An. 1543. Postea per annũ integrũ captiuũ detentũ, naui quã CARAVELLAM vocant, omnib. reb. necessarijs instructæ, cũ duobus alijs præcipuis viris, impositũ in Hispaniam ad Majestatem Regiam miserunt.

Hisce peractis, necessarium erat vt alium eligeremus, qui in ea regione populum gubernaret, donec à Majestate Regia alius quispiam huic muneri præficeretur, & visũ *Martinus Domingo Eiiolla dux constituitur.* est nobis omnibus, de sententia communitatis, id muneris MARTINO DOMINICO EIIOLLÆ rursus offerre, qui etiam antea ei præfuisset, maxime cum & ipse de vniuerso

populo bene meritus esset, & populus ei maxima ex parte admodum faueret.

Quamuis quidam adfuerint, ex familiaribus nimirum & amicis ALBERNVNZI CAYESCÆ de BACHA, quibus hoc nostrũ consilium non per omnia placeret.

Author hydrope laborat. Hoc tempore ego hydrope admodum laboraui, quem morbum apud ORTHVSSOS attraxeram, vbi tamdiu in aqua versatus, & maximam inopiam expertus fueram, vt supra dictum, cujus effectum satis nunc demum deprehendimus, siquidem fere 80 nostrum eodem tempore varijs morbis laborauimus, ex quibus tantum 30 restituti sunt, & pristinam valetudinem recuperarunt.

Bellũ intestinum inter Christianos. Post discessum autem ALBERNVNZI CAYESCÆ de BACHA ingens in populo nostro orta est contentio & discordia, cœpimus enim alter alteri inuidere, & ejusmodi vitam agere, vt facile crediderim ipsum Satanam tum temporis inter nos imperium suum obtinuisse.

Defectio Cariorum à Christianis. Et quidem intestinum hoc bellum propter discessum ALBERNVNZI CAYESCÆ de BACHA duos annos durauit. Interea CARII populi, qui nobis fœdere juncti erant, cum viderent istiusmodi dissidia & bella in populo esse, cogitabãt omne regnum in seipso diuisum facile posse euerti, & propterea consilio habito, statuebant nos Christianos supprimere, & prorsus ex regione sua profligare, sed benedictus Deus, qui non passus est, hoc consilium suum habere effectum. Congregati sunt igitur magna copia, non tantum CARII, sed & AIGAI & aliæ nationes, aduersum nos. Quo viso in gratiã tandem redijmus inter nos, fecimus etiam pacem cum duabus nationibus alijs IEPERIS nimirum & BACHACHEIS. Horum populorum numerus est 5000 virorum, carnibus tantum & piscibus vescuntur, homines sunt bellicosi terra mariq; , sed terra tamen præualent, arma ipsorum sunt TARDES, dimidijs hastis similes, & affixo in extremitate silice formidabiles, insuper & cæstum in cingulo, longitudine 4. spithamarum habent absconditum. *Cæstus.*

CAP. XXIII.

Ligna dentibus piscium alligata. QVilibet præterea horum populorum 10 vel 12 ligna secum portat, longitudine vnius spithamæ, quorum extremitati acutissimum instar alicujus nouaculæ, piscis dentem alligatum habent, qui piscis vocatur lingua Hispanica PALMEDE, & repræsentat formam piscis quem Tincam nostri appellant. Et hæc quidem arma horum populorum sunt, quibus, quomodo vtantur jam breuibus annotare libet.

Vsus horum armorum. Principio pugnam dictis TARDIBVS inchoant, cumque vident se esse superiores, & hostes fugam dare velle, abjectis istis TARDIBVS, hostem insequuntur, & cæstum pedibus eorum objiciũt, vt in terram prosternantur, prostratis tandem hostibus capita dente isto amputant, idq; tanta celeritate, qua quis se vertere potest.

Capita humana amputata Capita ista humana post pugnam colligunt, & cutem illis abstrahunt, quam repletam materia quacunque soli exponunt, vt arefiat, arefactam tandem hastæ imponunt in signum victoriæ, eodem modo quo apud nos, equites & Duces, signa vel trophæa sua in templis affigere atque statuere solent. *Memoria victoria.*

Iam, vt ad rem perueniamus, IEPERII & BACHACHEI isti, nobis auxilio venerunt, cum 1000 circiter armatis. Quo facto Dux noster assumptis 350 Christianis, ex ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION egressus est, & vnicuique Christianorum tres Indos in ministerium adjunxit. Peruenimus igitur itinere trium miliarium, ad hostes nostros, qui in plano quodam campo aciem suam jam instruxerant, numero 15000 virorum. *Carii fusi in acie.* Cum ab ipsis dimidio miliari abessemus, requieuimus in sylua, nolebamus enim pugnam isto die inchoare, propter tempestatem partim, partim quod ab itinere lassi eramus. *Pugna.* Postero autem die circiter horam sextam eos aggressi, ad horam decimam vsque, cum ipsis acriter pugnauimus, donec in fugam conuersi, ad pagum quendam properarent, quatuor miliaribus inde distantẽ. *Numerus interfectorum.* In hac pugna, hostium 2000 interfecti sunt, quorum quidem capita Ieperij amputata secum sumserunt, Christianorum autem 10. occubuerunt, exceptis ijs, qui vulnerati ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DESVMSION remissi sunt. Cæterum nos eos ad pagum istum FROEMILIERE, insecuti sumus, vbi Dux CARIORVM erat, qui vocabatur MACHKARIA.

Pagus munitus. Hunc pagum CARII tribus PALLISATIS ex ligno instar muri alicujus factis, cinxerant, quæ ligna satis crassa altitudine alicujus viri in terram defossa, super terram ad tres Orgyias eminebant.

Multas etiam occcultas foueas fecerant lignis acutissimis formidabiles. Et vt breuiter dicam, pagus hic admodum erat munitus, & ingenti multitudine fortissimorum virorum repletus, ita vt tribus diebus eum expugnare non possemus, sed tandem tamẽ Dei beneficio eum superauimus, fecimus enim ingentes CLYPEOS siue SCVTA ex pellibus ceruinis, & alterius cujusd[am] animali-

Amida animal.

malis, quod vocant AMIDA, quod animal mulum magnitudine repræſentat, & per omnia aſino ſimile eſt, exceptis pedibus, quos habet vaccarum ſimiles, boni cibi eſt, & regio iſtis admodum abundat, cutem habet dimidium digitum craſſam. Hos clypeos dedimus IEPERIIS, reliquis vero Indis, bombardas, cuilibet etiam ſclopetario duos adjunximus Indos, ſcuta vero ejuſmodi 400 facta erant.

Poſtea tribus locis impetum in pagum iſtum fecimus, poſt meridiem circiter horam ſecundam, & ſpacio trium horarum ſuperatis iſtis ſæpimentis ligneis, in pagum irrupimus, vbi ingentem multitudinem trucidauimus, ſed maxima tamen pars fuga ſibi mature proſpexerat, & ad pagum alium viginti hinc miliaribus diſtãtem properauerat, qui vocatur CARIEBA. Hunc pagum ſimiliter admodum firmarant, & ſitus erat prope ſyluam quandam, in qua ſeſe ſaluare poſſent ſi à Chriſtianis ſuperarentur, vt mox patebit.

Ad hunc pagum eos vna cum Duce noſtro MARTINO DOMINGO EIIOLLA, inſecuti, tribus locis circa pagum iſtum caſtrametati ſumus, conſtituentes quoſdam qui in ſylua excubias agerent. Aduenerunt autem interea etiam ex ciuitate NOSTRA SIGNORA DE SVMSION, 200 Chriſtiani, & 500 IEPERII atque BACHACHEI, quos in locum eorum ſubſtituimus, qui in obſidione prioris pagi vulnerati in ciuitatem noſtram

Numerus Chriſtianorum.

remiſſi erant. Fuit igitur numerus Chriſtianorum 450, & 1300 Indorum ex IAPERIS & BACHACHEIS.

Hunc pagum autem hoſtes PALISATIS & foſſis adeo firmarant, vt nullum antea tã firmum & munitum viderimus. Excogitauerant etiam nouum armorum genus, quod vocant BLECHEYSSEN, ſimile muſcipulis, quibus glires apud nos capiuntur, quæ quidem ſi pro ipſorum voto cecidiſſent, 20 vel 30 viros vno ictu proſternere potuiſſent, ſed Deus clementer hoc malum auertit, cui ſit laus & gratiarum actio. In obſidione hujus pagi quatriduum fuimus, ita vt eum expugnare non poſſemus, donec tandem per proditionem, cujus vbique exempla reperiuntur, veniret ad nos nocturno tempore Regulus quidam CARIORVM, cujus erat pa-

Proditio.

gus iſte. Hic rogabat nos vt parceremus pago ſuo, & eum igne non perderemus, velle ſe nobis viam & rationem monſtrare, quomodo hoc pago facile potiri poſſemus. Cumq; Dux noſter MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA fidem dediſſet, ſe pago parſurum, demonſtrabat nobis duas vias in ſylua, quibus pagum intrare liceret, & conſtituto tẽpore dixit, ſe ignem in pago facturum, vt dũ in eo extinguendo CARII occuparentur, nos ſubito pagum ingrederemur. Hæc cum

Carij fugientes cæduntur.

ordine fierent magnam CARIORVM multitudinẽ in hoc pago trucidauimus, qui vero fugere conſtituerant, inciderunt in manus IEPERORVM, à quibus maxima parte cæſi ſunt. Vxores & liberos ſuos tum temporis ſecum non habebant, ſed deduxerant eos in ſyluam quandam, quatuor milliaribus à pago iſto diſtantem.

Cæterum qui in iſta pugna remanſerunt, ad alium quendam Indorum ducem, THABERE, in pagum IVBERICH SABAIIE fugerunt. Hic pagus 140 miliaribus ab hoc CARIEBA diſtat. Quo quidem eos ſequi non poteramus, erat enim regio plane deuaſtata & nos cibo neceſſario non eramus inſtructi. Manſimus igitur quatuordecim diebus in pago iſto CARIEBA, donec qui vulnerati erant, rurſus ſanarentur.

Poſtea ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DE SVMSION reuerſi ſumus, vt in flumine PARABOE pagum iſtum IVRICHAM SABAIIAM inueſtigare eo melius poſſemus.

CAP. XXIV.

IN ciuitate NOSTRA SIGNORA DE SVMSION, ſimiliter quatuordecim diebus quieuimus, proſpicientes nobis de omnibus rebus ad iter neceſſarijs, poſtea aſſumpſit Dux noſter nouum exercitum, & in flumine PARABOE, 9 nauibus BRIGANTINIS, atque 200 CANOIS in quibus, 1500 Indi vehebantur, profecti ſumus ad pagum IVBERICH SABAIE, quo hoſtes noſtri confugerant, qui pagus 46 miliaribus à ciuitate NOSTRA SIGNORA DE SVMSION abeſt.

Carij Chriſtianis auxilio veniunt contra Carios alios.

In itinere adjunxerunt ſeſe nobis 1000 CARII, cum duce iſto qui nobis pagum CARIEBAM prodiderat. Itaque Dux noſter cum à pago iſto IVBERICHA SABAIIA, duobus tantum miliaribus abeſſemus, miſſis duobus Indis ſiue CARIIS hortabatur eos, vt redirent in terram ſuam ad vxores & liberos ſuos, atq; Chriſtianis, vt antea fecerant ſubjecti eſſent, ſin minus velle ſe eos ex terra iſta omnes profligare.

Chriſtiani pacem Carijs offerũt.

Superbum Cariorum reſponſum

Ad hæc reſpondit CARIVS ille THABERVS, ſe nec ducem noſtrum nec Chriſtianos vnquam nouiſſe, juſſitque duci noſtro ſignificari, vt veniret cum ſuis, ſi quid eos vellet, ſe vel oſſibus noſtros interfecturum atque profligaturum. Quin & legatos noſtros verberibus ad necem vſque tractauit, addita comminatione, vt mox diſcederent, ſi mortem euitare vellent.

Cum legati hi noſtro Duci hæc referrent,

mox instructa acie ad hostes progressi sumus, populo in quatuor cohortes siue turmas distributo. Peruenimus autem primo ad fluuium quendam, qui vocatur STHVESIA, qui latitudine quidem Danubium repræsentat, profunditate vero non admodũ magna est, sed talis vt transire sine periculo possit, certis tamen temporibus adeo crescit vt terram vndique repleat, non sine ingenti damno.

Sthuesia fluuius.

Carij Christianis dãnum inferunt.

Hunc fluuium traijcere cogebamur, erãt enim hostes nostri in altera fluminis parte congregati, & magna vi nobis in aqua hærentibus resistebant, ita vt nisi sclopetis & tormentis alijs probe instructi fuissemus, & Deus nobis sua gratia adfuisset, omnes nos oppressissent.

Carij fugiunt.

Sed Dei beneficio tandem flumen istud superauimus, quod videntes CARII statim ad pagum suum confugerunt, qui dimidio miliari à flumine distabat, sed nos strenue eos insecuti sumus & pagum vndique cinximus, bombardis & tormẽtis probe instructi. In obsidione ista nõ nisi diem vnum fuimus, circa vesperam enim Dei beneficio pagum istum expugnauimus, & multos trucidauimus.

Pagus Thaberi expugnatus.

Antequam autem eos aggrederemur, mandatum nobis dedit Dux noster, vt vxores & liberos non interficeremus, sed caperemus & in vincula conijceremus, quod etiã ita fecimus, sed virorum ingentem numerũ occidimus, ita vt IEPERI qui nobiscum erant 1000 capita acceperint.

Thaberus pacem rogat.

His ita peractis, venerunt ad nos CARII qui euaserant cum duce suo THABERO, pacem rogantes, & promittentes, se imposterum amicos & subditos nostros, ad omnia seruitia, vt ante, paratos futuros, dummodo in gratiam receptis, vxores & liberos redderemus.

Recepit igitur eos Dux noster in gratiam, & imposterum nulla inter eos & nos, quamdiu ego quidem in regione ista commoratus sum, extitit contentio. Bellum autem hoc cum CARIIS istis sesquiannum durauit, nimirum ad annum vsq; Christi 1546.

Postea ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DE SVMSION reuersi, duos annos ibi commorati sumus.

Consilium Christianorum de quærendo auro & argento.

Interea temporis, cũ nulla nauis ex Hispania veniret, proponebat Dux noster MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA populo, se constituisse, siquidem ita populo placeret, assumptis quibusdam militibus, regionem istam perlustrare, & experiri an aurum & argentum inuenire possit.

Hoc consilium cum populo placeret, conuocatis 350 Hispanis, interrogat eos, an secũ ire vellent, se daturum operam, nequid ipsis rerum ad iter hoc necessarium deesset, qui promptos sese & paratos exhibuerunt. Conuocatis similiter etiam CARIORVM præfectis, 2000 viros ad hoc iter requisiuit. Qui & ipsi suam operam sine vlla tergiuersatione obtulerunt.

Consentientibus igitur & Hispanis & Carijs, post duos menses Dux noster MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA, iter ingressus est, Anno Christi 1548, nauigando, 7 nauibus Brigantinis, & 200 CANOIS in flumine PARABOE, equi vero 130 cum quibusdam, qui in nauibus locum non habebant, terra nos insecuti sunt.

Mons S. Fernandi.

Cumq; omnes conuenissemus ad montẽ S. FERNANDI, vbi dicti isti PEIIEMBÆ habitant, remisit Dux noster ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DE SVMSION, 5 naues Brigantinas, duabus nauibus apud S. FERNANDVM, vna cum 50 Hispanis relictis, quibus præfectum dedit PETRVM DIESSE, & cibi quantum ad duos annos satis erat. Hos jubebat ibi reditum suum expectare, ne idem sibi quoque accideret quod IOHANNI EIIOLLÆ antea acciderat, quem vna cum suis PEIEMBÆ isti misere trucidarant, vt antea dictum est.

CAP. XXV.

PRogressus est igitur Dux noster cum 300 Christianis, 130 equis, & 300 Carijs continuis octo diebus, vt nationem nullam inueniremus, die nono inuenimus populum qui vocatur NAPERVS, homines sunt fortes & proceri, nihil habent quod comedant præter carnem & pisces, mulieres deformes sunt & circum pudenda velatæ.

Mulieres deformes.

Ad hanc nationem à monte S. FERNANDI, 36 miliaria numerantur. Mansimus ibi per noctem tantum & postea 7. diebus progressi, peruenimus ad nationem MAIPAIORVM, populus est admodum multus, & subditi suis dominis omnis generis seruitia præstare coguntur, eodem modo quo apud nos rustici suis nobilibus subjecti sunt.

Fertilitas regionis.

Terra hæc admodum fertilis est, & abundat frumento Indico: MANDEOCADE, MANDEOCA PARPII, POTATIS, MANDVES, BACHKEKV, & alijs radicibus, ad cibum vtilibus. Habent etiam ceruos, oues Indicas, struthios, anates, anseres, gallinas, & id genus aues alias. Quin & in syluis plurimum mellis reperitur, ex quo vinum conficiunt. Quo quis longius in ista regione progreditur, eo fertiliorem eam deprehendit, & quod mireris toto anno, frumentum Indicum

Aues. Syluæ mellĩta. Fertilitas Naperica regionis.

Oues domestica & syluestres. cum & radices jam dictæ, in agris nascuntur. Ouibus, (quas syluestres & domesticas habent) ad equitandum & vehendum, quemadmodum nos equis, vtuntur, & ego ipse aliquando, (non tamen in hoc itinere) 40 miliaria, in oue vectus sum, cum in pede læsus ire non possem.

Descriptio Maieaiorum. Apud PERVENSES, ouium istarum in transportandis mercibus vsus est. Hi MAIIEAII proceri sunt & bellicosi homines, omne studium in bellis collocant, mulieres *Mulieres formosæ.* habent admodum formosas, circum pudenda velatas, quæ nullum in agro colendo laborem faciunt, virorum enim est de victu & rebus necessarijs sollicitos esse, mulierum vnicus hic labor est, vt domi cibum præparēt, & ad vsum alium marito & alijs id petentib. sese accommodent, excepto tamen nendi & texendi labore, cui per otiū operā dare solēt.

Cum ab hoc populo dimidio tantum miliari abessemus, venerunt nobis obuiam ad pagum quendam rogātes Ducem nostrum, vt istā noctem in pago isto maneremus, velle se nobis de omnibus rebus necessarijs abunde prospicere, sed insignis dolus suberat, quem vt Dux noster eo minus metueret, offerebant ei 4 coronas argenteas quæ capiti imponi possunt, & 6 argentea ornamenta frontalia, quarum quælibet, spithamam cum dimidia in longitudine habebat, & dimidiā spithamam lata erat.

Hæc ornamenta fronti præfigunt, loco frontalis, vt supra diximus. Donabant præ- *Puellæ amissæ.* terea Duci nostro tres puellas forma & ætate præstantissimas. Mansimus igitur in pago isto, & post cœnam certis militibus in excubijs collocatis, nos somno & quieti dedimus. Porro circa noctis mediū, Dux noster puellas istas amisit, quæ clam sese subduxerant, fortasse propter eam rationem quod ipsis satisfacere non potuerit, erat enim ætatis non *Turbæ in castris Christianorum* mediocris nimirū 60 fere annorū. Hæc amissio ingentes turbas in nostro exercitu ea nocte excitauit, ita vt simul atq; dies exoriretur, per tympanistam Dux noster mandaret, vt quisq; armis suis instructus, in loco sibi noto compareret.

Maiieaii Christianos aggrediuntur. Hoc facto, ecce MAIIEAII ingēti 20000 militum numero adueniunt, nos isto in pago oppressuri.

Maiaii in fugam cōuertuntur Sed parum obtinuerunt, siquidem in pugna ista ab illorū parte vltra 1000 cæsi sunt, reliquis in fugam conuersis, quos cum insequeremur, venimus ad pagum eorum, sed neminem ibi deprehendimus, nam & vxores & liberos secum abduxerant. Assumptis igitur sclopetarijs 150 militibus, & 2500 CA- *Maiaii* RIIS, insecuti sumus eos itinere trium dierū sine vlla intermissione. Tandem inuenimus MAIAIIOS in sylua congregatos, viros nimirum cū vxoribus & liberis. Sed hi quidem *immerito trucidati.* priores isti non erant, interim tamen eos in sylua oppressimus, & cæsa ingenti multitudine, captiuos fere 3000 abduximus, & si non nox prohibuisset, proculdubio nullus eorum euasisset.

Ego quidem in hac pugna 19 personas, viros & mulieres florentis adhuc ætatis, acceperam, & res multas alias lucratus erā. Postea reuersi sumus rursus ad castrum nostrum, & 8 dies ibi substitimus, vt vires recolligeremus, erat enim locus omnibus reb. necessarijs abundans. Ad hanc nationem MAIAIORVM, à monte S. FERNANDI, vbi duas nostras naues reliquimus, 70 miliaria numerātur. Hinc progressi, peruenimus ad nationem aliam, quam vocant SCHEMVOS. Hi populi prioribus MAIAIIS subjecti sunt, quemadmodum apud nos rustici suis nobilibus & dominis.

In hoc itinere vidimus copiosam in agris *Messis bis in anno.* segetem, frumenti scilicet Indici & radicum aliarum, quæ quidem per totum annum in agris cōspiciuntur, ita vt collectis hisce fructibus, statim alij germinent, quibus & ipsis collatis, in eorum locum semina rursus terræ mandantur. Hoc modo fit, vt ista regio per totū annum frugib. recentib. abundet.

Peruenimus autem ad paruum quendam pagum istorum SCHEMVOS, qui visis nobis in fugam statim conuersi sunt. Mansimus igitur in isto pago duos dies, & satis ciborum ibi inuenimus, abest hic pagus à MAIAIIS, 4. miliaribus.

Vlterius progressi, peruenimus sex miliaribus ad nationem THOHONNA dictam, ibi populum quidem non inuenimus, sed cibum copiosissimum. Hic populus etiam MAIAIIS paret.

Postea 6 diebus populum nullum inuenimus, septimo vero die peruenimus ad populum, PEITHONES dictum, admodum copiosum. Primas eorum processit nobis obuiam cum multa plebe, rogans nostrum Ducem, vt maneremus in loco isto, vbi tum eramus, neque pagum eorum ingrederemur. Verū Dux noster cōsentire nolebat, itaq; recta pagum istum ingressi sumus, quicquid etiam ipsi dicerent, ibi ciborum satis inuenimus, abundat enim locus iste carnib. gallinarum, anserum, ceruorum, ouium, struthiorum, psittacorum, cuniculorum, & similium animalium.

CAP. XXVI.

SEd cesso jam de frumento Indico & radicibus frugibusq; alijs, quarum maximus ibi prouentus est, plura dicere. Aquæ parum isti habent, argenti vero & auri plane nihil,

neq; etiam multum de argento & auro quæsiuimus, propter nationes alias, ne ipsæ in fugam verterentur.

Apud PETHONOS hosce tres dies mãsimus, interim quærebat Dux noster de terræ istius commoditatibus. A THOHONNIS ad eos numerantur 24 miliaria, cum vero ibi discederemus, assumpsimus quendam ex isto populo, qui linguæ istius peritus, nobis viam monstraret, ad fontes potissimum, magna est enim in ea terra aquæ caritas. *Defectus aquæ.*

Postea ad 4. miliaria progressi, peruenimus ad populum MAIIEGONAS, vbi vnum diem substitimus, & assumpto rursus aliquo interprete discessimus. Hic populus promptus erat ad omnia necessaria nobis suppeditanda.

Postea, octo miliaria confecimus, & ad nationem MARRONORVM peruenimus, populus admodum multus est, & nos liberaliter excepit. Mansimus apud eos duos dies, & assumpto rursus indice aliquo, progressi sumus quatuor miliarib. ad nationem PARRONOS, cujus numerus fere est trium vel quatuor millium virorum, & mansimus ibi vnicum tantum diẽ. Ab his progressi sumus 12 miliaribus ad populum SYMANNOS, qui magno numero in monte quodam habitant, & pagum habent sentib. & spinis instar muri alicujus septum. Hi nos hostiliter sagittis nimirum suis & TARDIBVS exceperunt, sed statim in fugam conjecti, pagum suum igne perdiderunt, nos tamen satis ciborum in agris inuenimus, & tribus diebus ibi commorati sumus.

Inde progressi quatuor diebus 24 miliaria confecimus, & ad nationẽ BARCHKONOS, peruenimus. Hi de aduentu nostro nihil solliciti erant, itaq; cum jam ad pagum ipsorũ venissemus, fugam arripere volebant, sed effugere amplius non poterant, coacti sunt igitur nobis quæ ad victum necessaria sunt, gallinas, anseres, oues, struthios & ceruos suppeditare, commorati sumus autem ibi quatuor diebus, vt qualitatem loci istius probe disceremus.

Ab his, tribus diebus, ad 12. miliaria progressi peruenimus ad nationem ZEYHANNOS. Hi inopia laborabant, cicadæ n. fruges omnes apud eos consumpserant, itaque per noctem tantum apud eos fuimus, & porro quatuor diebus 20 miliaria confecimus, vbi peruenimus ad nationem quam CARCONOS vocant. His etiam damnum aliquod à cicadis erat illatum, sed non adeo magnum vt finitimis populis, mansimus ibi vnicum saltem diem, & cum audiremus eos affirmare, 30 miliaribus nos aquam non reperturos, donec ad nationem SIBEROS perueniremus, assumpsimus duos ex hisce Indis, qui in itinere nobis ministrarent, atq; ita sex dieb. ad SIBEROS peruenimus, sed in hoc itinere multi ex nostris, licet aquam nobiscum haberemus, siti perierunt. Inuenimus autẽ radicem in hoc itinere, quæ supra terram eminens, amplissima habet folia, in quibus aqua continetur, non secus ac si in vase aliquo asseruaretur, vt emanare facile nõ possit, quin & ex radice dimidium sæpe cantharum aquæ expressimus. *Defectus aquæ.* *Radices aquam reddentes.*

Tandem autem sub noctem ad dictos SIBEROS peruenimus, ipsi autem nostro aduentu perterrefacti, cum vxoribus & liberis fugam dare constituerant, jussit igitur Dux noster per interpretem ipsis significari, vt nihil periculi timerent, sed in ædibus suis sese tranquille continerent. Erat etiam apud hosce SIBEROS ingens aquarum defectus, tribus enim mensibus pluuiam non habuerant, & nihil aliud quod biberent habebant, nisi liquorem quẽdã ex radice MANDEPORE expressum, qui liquor colorem lactis habebat, potest etiã ex hac radice vinum præparari, si aqua assumatur. In toto hoc pago vnicus saltem fons erat, qui diligenter custodiebatur, vt certa mensura militibus aqua distribueretur, quæ quidem mensura à Duce nostro ad hanc rem ordinata erat. Accidit igitur, vt ego huic rei præfectus, apud vniuersum populum, nobiles & ignobiles magnum fauorem mihi conciliarem, qui aquã tum temporis præ auro & argento desiderabant, prudenter enim commissum negotiũ administraui, ita tamen vt mei ipsius nõ obliuiscerer. In ista regione non facile viuos fontes & scaturigines inuenias, sed homines aquis, quas in cisternis habent cõtenti sunt, quin & cum alijs nationibus hi SIBERI pro aqua sæpe numero bella gerunt. In hoc pago biduũ commorati sumus, incerti plane quid facere, & vtrum in itinere pergere deberemus nec ne, ita vt etiam sortẽ has de re mitteremus, sed cum Dux noster de qualitate istius regionis cum SIBERIS loqueretur, responderunt, nos itinere 6 dierum posse ad PEIIESSENNOS peruenire, in hoc vero itinere duos nos fontes aquæ bonæ & salutaris reperturos esse. *Potus ex radice.* *Fons in pago custoditus.* *Defectus aquæ fluentis.*

CAP. XXVII.

ASsumptis igitur quibusdam SIBERIS, iter hoc ingressi sumus, sed cum adhuc trium dierum itinere à pago abessemus, subduxerunt sese SIBERI isti, vt imposterũ eos amplius non viderimus, soli igitur tandem ad PEIIESSENNOS istos peruenimus. Hi arma capientes amicitiam nostram recusarunt, sed non multum obtinuerunt, facili *Peissenni armati pinti.*

enim

enim ratione eos deuicimus, & expugnauimus pagum ipsorum, in fuga autem ipsorum quosdam comprehendimus, qui nobis referebāt, se in pago suo habuisse tres Hispanos, in quorum numero vnus nomine Hieronymus PETRI MANCHOSSÆ quondam Tubicen fuerit, quos quidē Hispanos IOHANNES EIIOLLAS piæ memoriæ ibi propter infirmitatem reliquerat.

Hieronymus Tubicen.

Hos tres Hispanos PEIIESSENNI ibi quatuor diebus ante nostrum aduentum interfecerant, cum de aduentu nostro à SIBERIS certiores facti essent, cujus quidem facti satis graues nobis pœnas dederunt, māsimus enim in pago ipsorum quatuordecim diebus, & diligenter eos quæsiuimus, donec magnam eorum multitudinem in sylua congregatam offenderemus, quam trucidauimus & comprehēdimus, ita vt pauci admodum remanerent, qui capti, nobis qualitatē loci exposuerunt, addentes simul, nos itinere quatuor dierum, nempe 16 miliaribus abesse à populo, quem MAIGENOS vocant. Profecti sumus igitur ad eos, qui similiter arma capientes amicitiam nostram plane respuerunt, pagus ipsorum in monte quodam situs erat, & densissimis spinis tanquam aliquo muro vndiq; septus, aggressi sumus igitur duobus locis hunc pagum, sed MAIGENI isti, duodecim Christianos in pugna, & aliquot CARIOS, antequam pagum istum expugnassemus trucidarunt.

Tres Hispani interfecti.

Peiiessenni in sylua oppressi.

Pugna cū Maigenis.

Tandem cum viderent nos pagum istum superasse, supposito ædibus igne, aufugerūt. Sed post tres dies CARIORVM nostrorum quingenti, nobis inscijs ad duo vel tria miliaria fugientes MAIGENOS persecuti, eos inuenerunt, & tam acriter cum eis pugnarunt, vt magnam stragem fecerint, & infinitam MAIGENORVM multitudinem trucidarint, quamuis ex ipsis etiam trecenti fere ciderint. Cum vero MAIGENI populi eos in sylua vndiq; cinxissent, ita vt neq; progredi neq; recedere possent, miserunt ad Ducē nostrum & rogarunt, vt sibi auxilio veniremus. Hoc audiens Dux noster nihil cunctatus, assumpsit equos quos habebat, & 150 Christianos, vna cum 1000 CARIIS, reliquo populo in castris relicto, qui Maigenis, si forte reuerterentur, resistere possent.

Maigeni infiniti cæsi.

Carij à Maigenis cincti.

Venimus igitur supra dictis CARIIS nostris auxilio, sed MAIGENI nobis visis fugam statim dederūt, neq; à nostris, quātūuis strenue eos insequentibus comprehendi potuerunt. Quid autem ipsis tandem cum ad ciuitatem nostrā reuerteremur acciderit, paulo post audiemus. Venimus igitur tandem ad CARIOS nostros, & vehementer mirati sumus tot MAIGENOS ab ipsis trucidatos esse, ipsi vero ob aduentum nostrum ingenti sunt lætitia perfusi.

Postea reuersi sumus ad castra, & ibi quatriduum permansimus, habebamus enim in pago isto cibi quantum satis erat.

Interim conclusimus nos velle cœptum istud iter absoluere, maxime cum & de qualitate istius Regionis satis superq; essemus edocti. Iter igitur ingressi, cōtinuis tredecim diebus ad 72 nostro quidem judicio, miliaria progressi sumus, & ad nationem KARCOCKIOS peruenimus, sed in itinere, cū 9 diebus progressi essemus, venimus ad regionem sex miliaria latam, in qua nihil nisi salis tantam copiam inuenimus, quanta hyberno tempore niuis in hisce regionibus reperitur, & sal quidem iste tam in æstate quam in hyeme ibi conspicitur.

Terra sale repleta.

In hac terra sale repleta, biduum commorati sumus, ignorantes quo nos vertere deberemus, ad iter istud felicius continuandū & absoluendum, diuino tamen beneficio, rectam viam ingressi, itinere quatuor dierū ad nationem KARCOCKIES peruenimus, cumq; non procul à pago eorum abessemus, præmisit Dux noster quinquaginta Christianos & quingentos CARIOS, qui locum nobis & hospitium pararent.

Hi cum in pagum istum venirent, deprehenderunt admodum ingentem hominum multitudinem, qualem toto hoc itinere nōdum viderant, perterrefacti igitur, remiserunt aliquem ad Ducem nostrum, qui eum moneret, vt quamprimum cum populo suo ad pagum properaret, ad quam monitionem Dux noster cum vniuerso populo ista nocte progressus, hora matutina tertia sese supradictis, quos præmiserat, adjunxit. Et KARCOCKIES quidem isti ignorantes plures restare, sibi certo persuaserant, se facile nos superaturos & oppressuros.

Karchkockii natio populosa.

Verum cum animaduerterent, Ducem nostrum nobis subuenire, abjecto animo de vxoribus & liberis solliciti erant, atque cum nihil moliri auderent, omni nos humanitate & liberalitate amplexi sunt, afferentes nobis ceruos, anseres, oues, struthios, anates, cuniculos, & id genus feras, auesque plurimas, frumentum etiam Indicum siue Mayzum, oryzam & radices, quibus regio ista abundat, optimas.

Karchkockii humani & liberales ergà Christianos.

Viri in labijs cæruleum gestant lapillum instar calculi lusorij, arma habent TARDES, arcus, sagittas, & clypeos ex AMIDÆ corio factos.

Fœminæ leuiter perforatis labijs, lapillū ex crystallo viridi vel fusco inserunt, & amiculum gestant, ex gossypio in formam indusij sine brachialibus factum, formæ sunt ele-

gantis, labori tantum domestico intentæ, rusticis operibus & agricultura viris per omnia relictis.

Cap. XXVIII.

Machkasies fluuius.

HInc ad MACHKOCKIES profecti sumus, assumptis quibusdam KARCOKIIS, qui iter nobis monstrarent, qui, cum dies tres in itinere fuissemus, clam sese subduxerunt, nos tamē iter cæptū nihilominus absoluimus, & ad flumen quoddā peruenimus quod vocatur MACHKASIES miliare vnū cum dimidio latum, hoc flumen vt traijceremus, colligatis lignis siue arboribus insedimus, atque ita superato flumine ad latus alterum peruenimus, quatuor tantum personis flumine submersis, quorū animis Deus propitius esto.

Panther.

Flumen hoc piscibus regio ipsa Pantheris abundat, & tantum quatuor miliaribus à dictis MACHKOKIIS, distat.

Indiani loquuntur lingua hispanica.

Cum à MACHKOKIIS hisce non vltra miliare vnum abessemus, ipsi obuiam nobis venerunt, nosq; admodum amice acceperunt. Quin & Hispanica lingua nobiscum loquebantur, vnde perterrefacti, interrogauimus eos, cujus imperio parerent, qui respondebant se Ducem nostrum suum Dominum agnoscere, alias autem parere imperio cujusdā Nobilis Hispani, nomine PETRVS ANSVELLES.

Pisces hominibus adhærētes.

Ingressi autem pagum ipsorum, inuenimus ipsorum liberos & multos alios vtriusq; sexus homines, quibus pisciculi adhærebāt. Hic piscis pulici similis est, & si quando gingiuæ, dentibus, vel alijs corporis partibus adhærescit, perrupta cute in vermem mutatur, similem vermibus, qui in nucibus apud nostros reperiuntur.

Mirabile genus morbi.

Sed potest tamen huic morbo in tempore occurri, si quis vero eū initio negligit, postea ingentes dolores & magnam calamitatem experiri cogitur, qua de re multa scribi possent, si instituti id nostri esset.

Distantia.

A ciuitate NOSTRA SIGNORA DE SVMSION, ad pagum hunc MACHKASIES, in terra numerantur 372 miliaria, secundum ALMERONEM.

Consaille Bisere.

In hoc pago commorati sumus 20 diebus, interea redditæ nobis sunt literæ ex ciuitate quadam LIMA in PERV, vbi Cæsareæ Majestatis Vicarius & consilij præses LICENTIATVS de Gasca habitat, qui CONSALVVM PIZARRVM vna cum alijs nobilibus ignobilibusq; personis, capitis supplicio affecerat, eam ob causam, quod dictus Consaluus Pizarrus huic LICENTIATO de GASCA parere nollet, sed aduersus Regiā Majestatem insurgens, seditionem in populo excitaret.

Mos vulgaris.

Accidit profecto multis in locis, vt quis vltra mandatum Domini sui, in vindicta progrediatur, & sibi ex arrogantia plus sumat, quā facere merito debebat. Non enim credo Regiam Majestatem huic Consaluo Pizarro vitam nō donaturam fuisse, si suæ Majestati traditus & oblatus fuisset. Dolebat ei non immerito, suis bonis Dominum alium datum esse. Hæc enim Regio PERV jure diuino & humano ad dictum Pizarrum pertinebat, cum ipse vna cum fratribus suis Marchione, & Ferdinando Pizarro Insulam hanc ditissimā, primus repererit & sibi subjecerit.

Peru ad quem iure pertinuerit.

Rex Consaillo Pisero capitis supplicio affectus.

Hæc Regio merito ditissima vocatur, omnes enim diuitiæ & opes Regiæ Majestatis, proueniunt ex PERV, NOVA HISPANIA, & TERRA FIRMA. Sed tanta est hujus mundi inuidia, vt ea carere nemo facile possit. Hac igitur oppressus fuit & hic Consaluus Pizarrus, adeo vt licet potentissimus & velut Rex fuerit, capitis tamen supplicium euitare non potuerit. Hac de re plura scribi possent, si temporis hujus & loci essent.

Summa literarum

Cæterum dictis istis literis perscriptum erat, vt de mandato Regiæ Majestatis Dux noster MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA, cum militibus suis vlterius non progrederetur, sed apud MACHKASIES istos, sub pœna capitis, expectaret, donec, quid faciendum esset, deliberaretur. Hæc in hunc finem perscripta erant, quod Gubernator iste Peruani regni timeret, ne seditionem & tumultum aduersus ipsum excitaremus, conjunctis nobis qui capitis supplicium in terra ea effugerant, quod quidem etiam certe factum fuisset, si in istam regionē venissemus.

Causa literarum.

Nefaria confœderatio Gubernatoris in Peru cū nostro duce.

Sed Gubernator iste, fœdere cum Duce nostro inito, maximo eum munere affecit, vt acquiesceret. Et hæc omnia quidem nobis inscijs gesta sunt, si enim eorum noticiam habuissemus, statim ligatis manibus pedibusq; Ducem nostrum ad Gubernatorem istum in PERV misissemus.

Quatuor legati in regnum Peru missi.

Postmodū ablegauit Dux noster ad Gubernatorem istum in PERV quatuor milites, vnum centurionem, NVEFLE de SCHAIESES, & tres alios, quorum nomina erant, OGNADE, MICHAEL de RVELE, ABAIIE, de RORCHVA, qui spacio sex septimanarū in regnum PERV venerunt, & primo quidē ad populum POTOSI, postea ad populum CVSCON, tertio ad ciuitatem RIO DELLA PLATA, & tandem quarto ad metropolin LIMAM. Hæ sunt quatuor potētissimæ & opulentissimæ ciuitates in regno Peru.

Ex his quatuor militibus, duo nempe MICHAEL de RVELE, & ABAIIE de RORCHVA, morbo correpti, in prima ciuitate POTOSI in PERV, manserūt. Reliqui duo,

NVEFLE & OGNADE, in ciuitatẽ LIMAM ad dictum Gubernatorẽ perrexerunt, à quo humanissime & liberalissime excepti, & interrogati sunt, de commoditatibus & qualitate regionis RIO DELLA PLATA. Postea jussit Gubernator iste hosce milites quam optime tractari, & cuilibet 2000 coronatos donauit.

Legati Hispanorũ liberaliter excepti.

Iussit præterea Gubernator iste, NVEFLE SCHAIIESES suo Duci scribere, vt apud MACHKASIES, resolutionem Regiæ Majestatis expectaret, & tamen populo isti molestus non esset, nec quicquam præter cibum ab ipsis caperet. Non latebat autẽ nos, argento eos abundare, cum Hispano cuidã subjecti essent. Sed secundum hoc mandatum ipsis per omnia pepercimus.

Legatus interficitur.

Hic tamen Gubernatoris legatus, in itinere ab Hispano quodam nomine Barnaba, interfectus est, idq; de mandato nostri Ducis, qui verebatur alium Gubernatorem ex PERV missum iri, qui populo suo præficeretur, quemadmodum etiam alius quidam jam cõstitutus erat. Itaq; emisso hoc Hispano Barnaba mandauit, vt siquidem cum literis aliquem inueniret, interfecto legato literas sibi afferret.

CAP. XXIX.

Defectus cibi.

SEd non potuimus apud MACHKASIOS diutius propter ciborum inopiã commorari, coacti igitur sumus ad KARCOCKIOS reuerti. Quod tamẽ nõ fecissemus, si sciuissemus nobis gubernatorẽ aliũ fuisse constitutũ, non n. tam facile reuersi fuissemus, ex regione tam fertili atque fœcunda, in qua nobis de victu necessario facile prospicere potuissemus. Nam quod annotandum quoque fuerat, terra MARCASIORVM tam fertilis est, vt similem ei nunquam viderim, si quis n. syluã ingressus, in arbore quacunq; foramẽ aliquod faciat, potest ex arbore ista quinq; vel sex mensuras mellis accipere, quod mel instar mulsi nostratis ab exiguis apibus neminem lædentib. conficitur. Hoc mel ad cõedendum optimum est, & vinum inde suauissimum præparatur.

Marchkasiorum regio fertilis.

Mel ex arborib. promanans.

Karchkokii fugiũt.

Cum autem ad dictos KARCOKIOS venissemus, omnes ex pago suo vna cum vxoribus & liberis aufugerant, rectius tamen fecissent, si in pago suo mansissent. Missis igitur ad eos quibusdam Indis, jussit eis Dux noster significari, vt redirent in pagum suũ, & nihil mali à nobis metuerẽt, sed ipsi spreta ista admonitione, nobis renunciarunt, nos debere ex pago eorum discedere, sin minus, se nos summa vi inde profligaturos.

Karchkokii Christiani pacem offerunt.

Hoc audiẽtes, instructa statim acie ad eos processimus, & quamuis quidam ex militib. Ducem monerent, vt ab eis abstineret, quod bellum istud maximam parere inopiam, & rerum necessarium defectum posset, Dux tamen noster & assessores consiliorum perseuerabant in sua sententia, vt contra dictos MARCOKIES proficisceremur. Cum igitur ad eos veniremus, qui locum sub duob. mõtib. nõ procul à sylua quadã, ad hãc pugnam elegerant, vt si forte vincerentur, in sylua sese saluarẽt, bene multos trucidauimus, quos a. comprehendimus, eos in perpetuam seruitutem redegimus, vt mancipia nostra fierẽt, quorum quidem numero 1000 fuerunt.

Pugna cũ Marchkokiis.

Postea mansimus in isto pago duos menses, qui tantæ erat magnitudinis, ac si quinq; vel sex pagi conjuncti fuissent. Et porro ad eum locũ reuersi sumus, vbi duas naues nostras reliqueramus, vt supra dictum est. In itinere autem hoc sesquiannum fuimus, quo tempore perpetua bella gessimus, & 12000 vtriusq; sexus homines in seruitutem nostrã redegimus, ex quibus mihi quidem 50 personæ attributæ sunt.

Magnitudo pagi.

Tempus siue duratio itineris. Numerus mancipiorum.

Cum ad naues nostras veniremus, indicabat nobis populus noster, quod in nostra absentia capitaneus quidam Didacus ABRIGO, ex SEVILLIA Hispaniæ oriundus, cum altero capitaneo IOANNE FRANCISCO MANCHOSSA quem Dux noster MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA, nauibus istis & populo præfecerat, ingentem tumultum excitasset, & maximas turbas dedisset, volẽte Didaco ABRIGONE imperium per omnia sibi vendicare, IOHANNE vero FRANCISCO MANCHOSSA, ipsi cedere nolente, quod sibi expresse gubernatio ista esset demandata. Hæc dum nobis ita narrantur, ecce Capitaneus iste Didacus ABRIEGO, superatum in prælio IOHANNEM FRANCISCVM MANCHOSSAM interficit, & excitato in populo ingẽti tumultu, aduersum nos arma sua dirigit, quin & occupata ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION ducẽ & nos intromittere, & sese imperio MARTINI DOMINICI EIIOLLÆ submittere plane recusat.

Contentio & pugna inter Capitaneos. Iohannes Frãciscus Manchossa superatus & interfectus Dux noster ex ciuitate exclusus.

CAP. XXX.

HOc cum Dux noster videret, venimus ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DESVMSION, & eã obsidione cinximus, milites vero qui in ciuitate erãt, cũ serio rẽ agi viderẽt, subinde ad nos in campũ egressi pacẽ exorabant. Itaq; Capitaneus iste Didacus de ABRIEGO, animaduertẽs, populo se nõ posse fidere, & periculũ esse, ne per proditionẽ nocturno tempore in vrbẽ introduceremur, quod sane ẽt tandem factũ fuisset, habito cũ amicis & fidelib. suis consilio, egressus est ex ciuitate vna cum 50 armatis. Quo facto reliqui ad Ducẽ nostrum veniẽtes, tradita ei ciuitate,

Noster Signora desumsion obsessa.

Diego Abriego fugã meditatur.

uitate, gratiam implorarunt, quam etiam facile obtinuerunt. Itaq; Dux noster ciuitatem ingressus est, sed dictus ille Didacus de ABRIEGO cum 50 istis suis asseclis 30 miliaribus aufugerat, ita vt eos assequi non liceret. Fuit igitur inter hos duos Duces continuum duob. annis bellum, ita vt pars vna ab altera tuta nunquam esset, Didacus enim de ABRIEGO in nullo loco diu manebat, sed modo hic modo alibi oberrabat, nulli labori, vt nobis noceret, parcens, vt non immerito latroni similis haberetur. Tandem igitur, siquidem pace frui vellemus, deliberandũ erat de vijs ad amicitiam ducentibus. Fecit igitur Dux noster duabus suis filiabus nuptias, quas duobus cognatis Didaci de ABRIEGO, in matrimonium dederat, qui vocantur ALBERNVNZVS RICHELVS, & FRANCISCVS FERGERVS. Post hasce nuptias pulchra in quiete, pace & tranquillitate viximus, armis hostilibus ab vtraq; parte depositis.

Bellum inter Christianos.

Diego de Abriego in latronem degenerat.

Matrimonio pax stabilita.

Interea temporis perlatæ sunt ad me literæ ex SEVILIA Hispaniæ à procuratore FVGGERORVM qui vocatur CHRISTOPHORVS REYSER, quarũ summa hæc erat; perscriptum esse ad dictũ CHRISTOPHORVM REYSERVM per SEBASTIANVM NEIDHARDVM, de mandato, & voluntate THOMÆ SCHMIDLIN fratris mei piæ memoriæ, de me ex istis regionibus in patriam reuocando, se itaq; nempe CHRISTOPHORVM REYSERVM me rogare, vt huic volũtati & monitis locum darem. Has literas ex procuratione dicti CHRISTOPHORI accepi, anno 1552. die 25 Iulij, qui erat dies festus Iacobi.

Vlricus Faber litteras accipit.

Quibus perlectis, dimissionem à Duce nostro MARTINO DOMINICO EIIOLLA petij, qui primo id quidem recusabat, sed tandem tamen, cum consideraret quod tanto tempore Regiæ Majestati, in istis Regionib. fidelissime seruiendo, pro Duce IOHANNE EIIOLLA capitis sæpenumero periculis memet exposuissem, & in nullis ei periculis defuissem, hoc inquam cum consideraret, placide me dimittebat, datis mihi simul literis ad Regiam Majestatem exaratis, quibus de omnibus scitu dignis, & de statu terræ siue regionis RIO DELLA PLATA, erat perscriptum. Hasce literas postmodum consiliarijs Regijs in SVILIA Hispaniæ obtuli, & multa coram de ista regione cum ipsis collocutus sum.

Vlricus Faber dimissionem impetrat.

Literæ ad Maiestatẽ Regiam.

Cumq; omnibus ad iter necessarijs rebus, me instruxissem, salutato Duce MARTINO DOMINICO EIIOLLA, & reliquis meis amicis atque commilitonibus, viginti CARIOS assumpsi, qui res meas & supellectilẽ in itinere portarent, & iter ingressus sum.

Vlricus Schmidt valedicit suis commilitonib.

Octo autem diebus ante meum discessum, venit quidam ex PRESILIA, qui referebat nauem quandam eo nuper aduenisse ex LYSABONA Portugalliæ, quæ esset Domini IOHANNIS ab HVLST, mercatoris in LYSABONA, factoris vero siue procuratoris ERASMI SCHETZEN in ANTVERPIA.

Nuncius ex Presilia

Itaq; rebus hisce cognitis tandem, in nomine sacrosanctæ Trinitatis, iter ingressus sum, anno Christi 1552. die 26. Decemb. qui erat dies S. Stephano sacra, egressus nimirũ cum 20 Indis, duabus nauibus CANOIS, ex ciuitate RIO DELLA PLATA, NOSTRA SIGNORA DE SVMSION. Et principio confectis 26. miliaribus, peruenimus ad pagum IVBERICHA SABAIA, vbi quatuor meorũ commilitonum duo Hispani, & duo Lusitani sese mihi adjunxerũt, quamuis bona cum venia dimissi non essent.

Egressus ex ciuitate Noster Signora de sumsion.

Hinc soluentes 15 miliaria confecimus, & ad pagum GABORETHA peruenimus, inde itinere quatuor dierum, confectis 16 miliaribus ad pagum BAREIA peruenimus, & inde nouem diebus 54 miliaria conficientes, ad pagum BAREDA appulimus, vbi biduum commorati de cibo & nouis CANOIS nobis prospeximus, erant enim nobis 100 miliaria in flumine PARANA conficienda, donec veniremus ad pagum GIENVGIA, vbi quatuor dies permansimus. Hactenus in regione CARIORVM versati sumus, quæ subjecta est Majestati Regiæ.

CAP. XXXI.

IAm peruenimus in terram Regis Lusitaniæ regionẽ nempe TVPIS. In pago supra nominato, coacti sumus naues CANOAS, deserto flumine PARANA relinquere, & terra iter facere ad regionem TVPIS. Sex autem septimanis per deserta & inuia loca vagantes, multo cum periculo & difficultate, ab isto pago GIENVGIA ad TVPOS dictos 126 miliaria confecimus. Hi populi TVPIS hostes suos deuorant, assidua bella gerunt, & superatis hostibus, captiuos in pagũ suum deducunt, cum magna solennitate. Captiuis nihil omnino denegant, sed pro libitu in omnibus gratificantur, etiam mulieribus ad libidinem ipsorum concessis, tandẽ vero constituto mactationis tempore solenne conuiuium instituunt, & mactatos captiuos cum amicis suis deuorant. Omne suum studium in bellis collocant, vitã viuunt nunquam jejunam, sed semper ebriam, saltãdo & potando sese subinde oblectãt, omnib. voluptatib. dediti sunt, & vitam plane Epicureã agũt. Homines sunt superbi & malitiosi, vinũ ex frumento Indico conficiunt, quo ita ine-

ἀνθρωποφάγοι.

Quos author hoc loco Tupis & Tapis vocat, sunt ipsi Tupinimba.

Epicurei Indici.

Vinum ex frumento. *Lingua Taporum.*

inebriantur; ac ſi præſtantiſſimum noſtræ regionis vinũ biberent. Lingua fere eadẽ cũ CARIIS vtuntur, parum enim inter haſce duas linguas eſt diſcriminis.

Ab his peruenimus ad pagum KARIESEBA, in quo ſimiliter & TAPI habitãt, ſed qui bellum cum Chriſtianis gerunt, cum priores Chriſtianorum ſint amici.

Karieſeba.

Ad hunc pagum dominica Palmarum peruenimus, cumque 4 miliaribus adhuc abeſſemus, intellexi ego periculum nobis ibi imminere, & propterea fugiendos eos eſſe; incepimus autem tum temporis victu neceſſario carere, itaque licet adhuc vlterius paulo progredi poſſemus, tamen duo ex nobis perſuaderi nõ poterant, vt progrederentur, ſed poſthabitis meis admonitionibus precibuſq; pagum iſtum ingreſſi ſunt, quibus quidem fidem dedimus, quod vellemus ante pagum eorum aduentum expectare, ſed pagum vix ingreſſi, interfecti ſunt, & poſtmodum deuorati, Deus ipſorum animis eſto propitius. Poſtea Indi 50 ex pago iſto ad nos peruenerunt, induti veſtibus Chriſtianorum, cumq; ad paſſus 30 veniſſent, ſubſtiterunt, & nos allocuti ſunt, in more autem apud Indos poſitum eſt, vt ſi quando ad paſſus aliquot ſubſiſtant, & aliquem alloquantur, nihil boni meditentur, ſed ſemper ſiniſtri quid alant.

Periculum à Karieſeba.

Duo itineris ſocij interfecti, & deuorati.

Conſuetudo Indianorum.

Reſponſũ fraudulẽtum.

Itaq; nos aſſumptis armis noſtris quærebamus, vbi ſocij noſtri eſſent, qui reſpondebant, eos in pago ipſorum eſſe, & nos debere eos ſequi, ſed nos intelligentes malitiam eorum noluimus pagum iſtum ingredi.

Emiſſo igitur jaculo vno atq; altero in pagum ſuum reuerſi ſunt, euocantes circiter ſexcentos, qui nos opprimerent. Nos a. in iſto periculo in ſyluam, quæ non procul aberat, nos ſubduximus, ſclopetis enim tantum quatuor & ſexaginta Indis inſtructi atq; muniti eramus, quos de CARIORVM populo, ex ciuitate NOSTRA SIGNORA DE SVMSION, nobiſcũ ſumpſeramus. Et tamen quatuor dieb. in iſta ſylua nos defendimus, donec tãdẽ nocte quarta ex ſylua clam egreſſi, diſceſſimus, parũ n. cibi ſupererat, & hoſtes præualere videbantur, juxta prouerbiũ; Ne Hercules quidem aduerſus duos pluresue.

Sylua Vlrici Fabri munimentum.

Poſtea ſex diebus in ſyluis oberrauimus tam horridis & periculoſis, vt per omnem vitam iter magis horridum & incultum nõ viderim, cumq; cibo omni deſtitueremur, radicibus & melle nos ſuſtentauimus.

Cibi defectus.

Tandem peruenimus ad nationem aliquam, quæ vocatur BIIESSII, ibi quatriduũ cõmorati ſumus, ſed appropinquare tamen ad pagum, propterea quod pauci eſſemus, non audebamus.

Apud hunc populum fluuius eſt VRQVAIA, in quo colubros ſiue ſerpentes vidimus, quos Hiſpani, ſua lingua, SCHVEEIIBA TVESCHA nominant. Hi longitudine ſunt 14 paſſuum, latitudine vero duarum vlnarũ ſeu octo cubitorũ. Multum damni dare ſolent, capitibus enim ſemper ſuper aquam eminent, & an aliquis in fluuio verſetur, reſpiciunt, videntes vero aliquem fluuium iſtũ vel lauandi vel bibendi gratia accedere, ſtatim adrepẽtes, cauda ipſum inuolutũ, ſecum in aquã abſtrahunt, & interfectum deuorãt.

Vrquaia fluuius.

Serpentes homines deuorantes.

Hinc diſcedentes quatuor ſeptimanis 100 miliaria progreſſi ſumus, & ad pagum quendam peruenimus, qui vocatur SCHELEBETHVEBA, ibi manſimus tres dies, vt vires iſto itinere amiſſas rurſus colligeremus, parum n. cibi in iſto itinere habueramus, melle nos maxima ex parte ſuſtentantes, & põt quidem vel me tacente quilibet intelligere, quantam miſeriam tã longo itinere perpeſſi ſimus, cibo & potu, lectoq; carentes, lectus n. quem quilibet ſecũ portabat, ex goſſipio in formam retis factus erat, pondere quatuor vel quinq; librarum. Dormire a. volentes lectum iſtũ noſtrum ab vtraq; parte ad arborẽ alligauimus, nam in India, ſi pauci terra iter faciant, ſatius eſt eos in ſylua pernoctare & ſomnũ capere, quã in pagis & ædib. Indorũ.

Lecti portatiles.

Peruenimus poſtea ad pagum quendam qui Chriſtianorũ erat, in quo habitabat Toparcha quidã nomine IOHANNES REINMELLE, qui tum tẽporis peregre profectus erat, ad aliũ quendam Chriſtianorũ pagum in VINCENDA, qui quondã fœdere jũcti inuicẽ erant. In his duobus pagis circiter 800 Chriſtiani habitãt, Regi LVSITANIÆ & dicto IOHANNI REINMELLE ſubjecti, qui (vt ipſe referre ſolitus eſt) quadraginta annis in India verſatus, continua bella geſſit, vt eã ob cauſam merito regionẽ ſolus gubernare deberet, ſed cum hoc nõ fiat, ſubditi ſemper in armis eſſe cogũtur. Hic IOHANNES REINMELLE vno die 5000 Indos cõgregare põt, cum Rex vix 2000 cogere poſſit, tanta eſt apud iſtum populum in authoritate. Hujus REIMELLE filius tum temporis domi erat, qui nos benigne & humaniter excepit, ſed nõ eramus tamẽ ab omni cura & metu liberi, & majus à Chriſtianis ejus loci quã ab Indis metuendum nobis erat periculum. Deo a. Opt. Max. gratias ago, qui me tã clemẽter ab omni malo vbiq; protexit & conſeruauit.

Tandem ad oppidulum S. VICENDA, 20 miliaribus ab hoc pago diſtans peruenimus, die 13. Iulij, qui erat S. Antonio ſacra, anno 1553. Ibi nauem Luſitanicam inuenimus, ſaccaro, goſſipio & alijs reb. onuſtã, quæ ad ERASMVM SCHETZEN pertinebat. Procura-

Nauis Portugalenſis.

curator hujus nauis LYSABONÆ habitat, & vocatur IOHANNES ab HVLSEN, qui substitutum procuratorē alium in VINCENDA habebat, cui nomen erat PETRVS RÖSSEL.

CAP. XXXII.

Subditi Erasmi Schetzen in India. IN hac regione nominati Domini ERASMVS SCHETZ & IOHANNES ab HVLSEN, multos pagos & vicos habent, in quib. toto anno saccarum conficitur.

Hic admodum humaniter & amice à PETRO RÖSSEL acceptus sum, qui mihi omnia humanitatis officia præstitit, & postea me cōmēdauit nauclero siue gubernatori istius nauis, petens, vt mihi nulla re deesset, quod etiam fidelissime à gubernatore nauis postmodum factum est, qui me sibi commendatissimum habuit, mansimus adhuc 11 dies in ciuitate VINCENDA, quo tempore de reb. omnibus necessarijs nobis prospeximus. *Distantia à ciuitate Nostra Signora.* A ciuitate NOSTRA SIGNORA DE SVMSION, ad hanc S. VINCENDA in PRESILIA numerantur 476 miliaria, quæ totis sex mensibus confecimus.

Cum ergo rebus omnibus instructi essemus, soluimus ex ciuitate S. VINCENDA an. *Fortuna & tempestates 14. dierum.* 1553. die 24 Iun. qui erat dies S. Iohannis. Sed ventum aduersum & ingentes tempestates totis 14 dieb. in mari habuimus, ita vt qua in regione versaremur nesciremus, donec tandem malo nauis fracta, ad terram appellere cogeremur, vbi peruenimus ad portum ciuitatis quæ vocatur SPIRITVS SANCTVS. Hæc ciuitas sita est in PRESILIA Indiæ, & Regi Lusitano subjecta, habitatur à Christianis, qui cum vxoribus & liberis suis nihil aliud agunt, quam vt saccarum conficiant, abundant gossipio, ligno Presiliensi & mercibus ejusmodi alijs.

Periculum à balenis. In hoc mari à ciuitate S. VINCENDA vsq; ad portū SPIRITVS SANCTI maxima reperitur balenarum copia, quæ multum nocent prætemauigantib. nauem enim quam adoriuntur, suffocant, & quicquid in ea est perdunt.

Balenæ aquam expuentes. Hæ balenæ assidue aquam expuunt, tanta copia, vt vna effusione dolium Francicum mediocris capacitatis explere possis. Et aquam quidem omnib. fere momentis ita expuūt, capitib. ex mari exertis, ita vt rei istius ignarus, scopulū eo in loco extimescat. *Monstra marina.* Reperiūtur a. ibi & multa alia monstra marina, quæ omnia describi accurate non possunt.

Sunt & pisces ibi quos Hispani SVMEROS hoc est, pileatos, siue SCHAVBHVT Germanice vocant. Hi pisces tantæ sunt magnitudinis & roboris, vt naues sæpe ingentes subuertant. Quando n. mare placidū est, & nullæ tempestates existunt, tunc tanta sæpe vi ad nauem ferūtur, vt omnia in ea concutiātur. Itaq; nautæ hoc animaduertentes, mox doliū vnum atq; alterum in mare projciunt, vt cum ijs relicta naui sese oblectent. *Pisces dolijs sese oblectantes.*

Sunt & pisces alij, quos PEISCHO SPAIDE, hoc est, pisces gladiatos vocant, pisces hi admodum formidabiles sunt, & alijs piscib. valde nocent. Certant enim cum alijs, ea ratione, qua apud nos, equi inuicem certare solent, quod quidem jucundum præbet in mari spectaculū, quāuis hoc pisciū certamē, plerunque magna tempestas sequi soleat.

Reperiuntur ibi etiam pisces alij, quos Hispani PESCHE DE SERRE vocant, nos serras nominare possumus. Hi admodum formidabiles sunt, & in pugna siue certamine alijs præualent.

Quin & pisces volantes, & alij, quos DOMINGOS vocant, ibi cernuntur, quos quidem omnes describere instituti mei non est.

Postea ex hoc portu SPIRITVS SANCTI soluentes, quatuor mensibus in mari oberrauimus, vt terram nullā videremus, donec ad Insulam quandam appulimus, quæ vocatur TESTE de TERZERO, & ad Regem Lusitaniæ pertinet. In hac Insula biduum commorati sumus, & nobis de cibo rebusq; alijs necessarijs iterum prospeximus.

Ab hac Insula soluentes LYSEBONAM quatuordecim dieb. peruenimus, an. nimirum 1553 die 30 Septēb. qui erat dies S. Hieronymo sacra. *Aduentus in Lysebonam.* In hac ciuitate cōmorati sumus 14 diebus, & mortui ibi sunt duo Indi, quos mecum ex India adduxeram.

Postea ego SEVILIAM veredo profectus sum, sex diebus iter 72 miliarium emensus. Quo loco quatuor septimanas commoratus sum, donec naues instruerentur.

Postea mare iterum ingressus altero die, ad ciuitatem S. LVCÆ perueni, vbi per noctem mansi.

Hinc itinere vnius diei, terrà, ad ciuitatē profectus sum, quæ vocatur PORTA S. MARIÆ, & inde rursus itinere vnius diei, ad ciuitatem CALES, vbi 25 naues reperi, quas HVLCKEN vocāt, Belgium petere volētes. Inter eas vna erat noua & pulchre exornata, quæ semel tantū ex ANTVERPIA in Hispaniā missa fuerat. Suadentib. igitur mercatorib. vt hāc nauem conscenderē, accessi nauclerū siue gubernatorē ejus, cui nomen erat HENRICVS SCHETZ hominem honestum & probū, cum hoc egi vt me secum sumeret, *Pactum cum nauclero.* cumq; inter nos de precio conuenisset, reb. meis in naui relictis, ad iter me præparaui, & in hospitio meo expectaui, donec mihi significaretur quando soluere vellēt, dederat n. mihi fidem dictus nauclerus, se antequam solueret, mihi id significaturum, & sine me non discessurum esse.

Sed nocte ea plus justo nauclerus ille biberat, & me in hospitio relicto, (quod quidẽ fato bono factum) secunda ante exortum solem hora, soluta naui discessit. Itaq; cum sequenti die nauẽ jam integro miliari à terra abesse viderem, de alia mihi naui prospicere coactus sum, egi igitur cum nauclero alio, cui idẽ quod priori preciũ erat numerandũ.

Nauigatio tempestate impedita. Soluimus autem paulo post cum 24 nauibus, & primis quidem tribus diebus secundum experti sumus ventum, sed postea tantæ in mari tempestates ortæ sunt, vt iter nostrum absoluere non possemus, mansimus tamen summo cum periculo 5 diebus in mari, ventum meliorem expectantes, sed tandem tamen ventis ita vrgentibus ad eundẽ, ex quo solueramus locum, reuersi sumus.

CAP. XXXIII.

Ius nauale SOlent hoc tempore nautæ, Architḣalassum quendam constituere, quem lingua Hispanica ALMIRANDA alias Admiraliũ vocãt. Hic imperium in omnes naues habet; omnes itẽ naucleri & nautæ ipsi juramento ad præstãdũ obediẽtiã sese obligant, & sancte promittunt; quod ab inuicem recedere & alter alterum deserere nolint. Nã de mãdato Regiæ Majestatis, non pauciores quam viginti naues ex Hispania in Belgicam nauigare simul possunt; propter bellum, quod cum Gallorum Rege hoc tempore geritur.

Consuetudo naualis Porro & hæc in mari cõsuetudo seruatur, vt nauis vna vltra miliare vnum ab altera nõ discedat; & vel sub occasum vel sub ortum solis, omnes cõgregentur; Architḣalassumque seu ALMIRANDAM tribus vel quatuor tormenti ictibus, bis in die salutent.

Officium Architḣalassi. Architḣalassi contra officium est, vt semper duas lucernas ferreas in puppi nauis suæ expositas habeat, quas ipsi FAROL vocant voce ab antiquo Pharos detorta; vt nocturno tempore reliquæ naues ad lucem hanc sese dirigant, & nulla separatio nauium fiat.

Præterea Architḣalassus seu ALMIRANDA singulis noctibus, naucleris indicare solet, quem cursum petere velit, vt orta forte tempestate aliqua, scire possint, quem cursũ siue ventum Architḣalassus elegerit, atque ita ipsum sequantur.

Naues reuertuntur Cum autem cursum vertere cogeremur, vt supra dictum est, erat nauis HENRICI SCHETZEN, (in quam omnem meam substantiolam ego deposueram) omnium postrema, cumque adhuc vno tantum miliari à ciuitate CALES abessemus, exposuit propter densissimas noctis tenebras ALMIRANDA seu Architḣalassus lucernas suas, vt naues reliquæ ductum & cursum suum sequi possent.

Et nos quidem cum ad ciuitatem CALES appulissemus, emissis anchoris, naues firmauimus, & remotis lucernis in terram descẽdimus, ignemq; ad molendinum quoddam non procul ab vrbe extruximus, qui quidem exitio fuit dicto HENRICO SCHETZEN & naui ejus.

Recta enim hunc ignem HENRICVS SCHETZ, quem lucernas esse Architḣalassi putabat, sua naui petebat, cumq; nõ procul ab igne abesset, summa vi ad saxa & lapides ibi latentes allisus, nauem fregit, vbi maxima extitit calamitas bonis non tantũ, sed & hominibus qui in naui ista erant, omnib. misere in aqua pereuntibus. Perierunt enim 22 personæ, solo nauclero & gubernatore nauis exceptis, qui trabi adhærentes ad littus appulerunt. Submersæ sunt ẽt cum bonis mercatorum alijs, sex cistæ auro & argento repletæ, quæ ad Majestatẽ Regiã pertinebãt. *Naufragiũ Henrici Schetzẽ.* *Ingens damnum.*

Non possum igitur Deo gratias satis magnas agere, quod & hac vice mihi adfuerit, & tam clementer prohibuerit, ne, vt constitutum quidẽ erat, nauẽ istã ego ingrederer.

Postea biduum ibi in CALES commorati, die S. Andreæ denuo soluimus Antuerpiam petituri. Sed tantam hoc itinere vim ventorum & tempestatum sumus experti, vt nautæ omnes affirmarent, se viginti annis similem tempestatem non esse expertos. *Tempestas inaudita.*

Cum igitur in Anglia ad portum quendã venissemus, qui vocatur WYDT, neq; velum amplius nec restem, nec malũ, nec quicquã aliud in nauibus nostris habebamus, ita vt si diutius in mari manẽdum nobis fuisset, proculdubio naues omnes perijssent, nisi Deus mirabiliter eas seruasset. *VVyde portus Angliæ.*

Nam & Calend. Ianuarij anno 1554. octo naues submersæ sunt, omnibus & bonis & hominibus misere extinctis, ita vt ne vnus quidem euaserit; quorum animis Deus propitius esse velit. Accidit hæc calamitas in itinere, cũ Gallia superata Angliã peteremus. *Naufragiũ*

In hoc autem portu Angliæ WYDT, vt dixi, commorati sumus quatriduum, & inde BRABANTIAM petiimus venientes die quarto ARMVIAM quæ ciuitas est SELANDIÆ, vbi naues appellere solent. Distat hæc ciuitas à portu WYDT 74 miliaribus. Hinc ANTVERPIAM recta petiuimus, quæ aberat adhuc 24. miliarib. Tãdẽ igitur ANTVERPIAM salui peruenimus 26. Ian. an. 1554.

Deo omnipotenti sit laus & gloria, qui comes mihi in hoc itinere semper adfuit, & ex maximis sæpe periculis, me clementissime eripuit.

FINIS ITINERIS VLRICI FABRI, STRAVBINGENSIS.